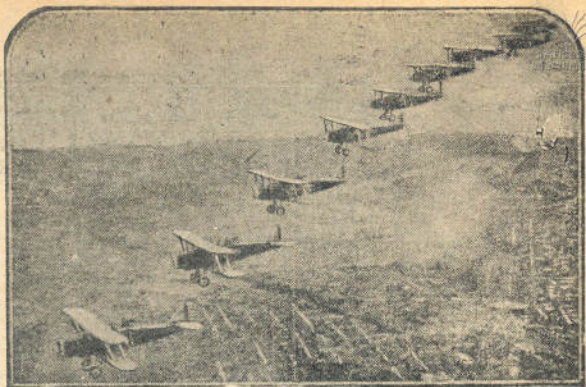

ფ რ მ შ პ

საქართველოს
საგარეო
მინისტროს
სამდივო

პარიზის კომუნის გამოცხადება 1871 წ. 18 მარტს

სუნ-იატ-სენი, ჩინეთის რევოლუციის მამამთავარი, გომინდანის დამაარსებელი, რომლის გარდაცვალების 4 წლის თავი უსრულდა 11 მარტს. სუნ-იატ-სენი იყო გულწრფელი რევოლუციონერი და მებრძოლი ჩინეთის მშრომელი მასების ნამდვილი განთავისუფლებისათვის. მისმა შემეცნიერებმა ჩაბრა დაიწესეს მისი პრინციპები და შეუთანხმდნენ საერთაშორისო იმპერიალიზმს, რომლის დაბნარბილი სისტემა აღრიზებდნენ მუშათა მოძრაობას და გლეხობის ბრძოლას მიწისა და თავისუფლებისათვის.

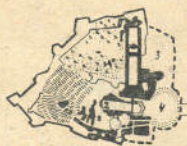
ამ. დობროჯანუ, რუმინელი რევოლუციონერი, რომელიც დააპატიმრა რუმინეთის მთავრობამ. თითქმის ორმოცდაათი დღეა სიმშვილესა და პატივითაა წინააღმდეგ.

ამ რამდენიმე ხნის წინათ ბელმოწერილ იქნა შეთანხმება მუსოლინის მთავრობასა და რომის პაპის, საბელმოწიფოსა შორის. სურათზე — პაპა პიო XI

პეტერბურ გუბერია, შვედეთის რევოლუციის ახალი პრეზიდენტი, რომელიც 4 მარტს შეუდგა თავისი მოვალეობის შესრულებას. მის მიერ შედგენილი მთავრობა მთლიანად ვაჭრებისა და ბირჟეერებისაგან შედგება, რაც იმის მაჩვენებელია, რომ გუბერია პრეზიდენტობის დამახასიათებელი იქნება გაძლიერებული ბრძოლა შვედეთის რევოლუციის იმპერიალიზმის პოლიტიკის კიდევ უფრო განსამტკიცებლად.

რომის პაპის, „საბელმოწიფოს ტერიტორია“: 1) ვატიკანის ბაღები, 2) „წმ.“ ტეტრეს ტაძარი, 3) პაპის სასახლე, 4) მოედანი პეტრეს ტაძრის წინ.

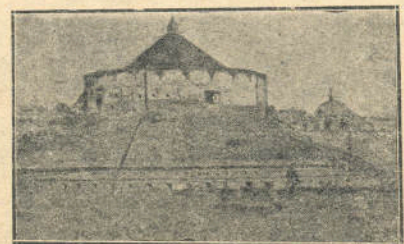
გენ. ორგა ზი რომელსაც საპროტესტის დიქტატორის პრიმი დროფერის წინააღმდეგ სოფლად-რეალში დაწესებული აჯანყება.

19 წლის ქალი, რომელიც იწონის 535 გირავანქას. სტეფანობა კ. ნიკაი.

ჰენრი დეტრედიონი, ინგლისის ნავთის ტრეისტის მეთაური, რომელიც მთელ რიგ წლების განმავლობაში გააფთრებულ ბრძოლას აწარმოებდა საბჭოთა ნავთის წინააღმდეგ. მაგრამ იძულებული შეიქნა იარაღი დაეყარა და ამ რამდენიმე ხნის წინათ შეთანხმება დაედო საბჭოთა ნავთის გამსაღებელ ორგანიზაციასთან ინგლისში.

მ-სტრის მიგენ ლოიჯი (25 წლის), ჯოფ. პრემიერ-მინისტრის ქალიშვილი, რომლის კანდიდატურას აყენებს ინგლისის ლიბერალური პარტია მთავალ საპარლამენტო არჩევნებში.

არკა (კიხე-სიმამრე) ქაბულში, რომელსაც მოსახლეობის შიშით არ სცილდება ინგლისელების მიერ ავღანისტანის მეფედ წამოსვლებული ყაზალი ბაჩე-საკაო ანუ ხაბიბულა-გახი, როგორც თავის თავს უწოდებს იგი.

გენ. სიკორსკი, პოლონეთის პრემიერი 1923 წ., რომელსაც შემდეგში მრავალჯერ ეჭირა სამხედრო მინისტრის პოსტი. მან განაგრძა წინა, რომელშიც ამტკიცებდა, რომ ფრანგების დაუხმარებლად პოლონეთის ჯარები 1920 წ. იძულებული შეიქნებოდნენ ვარშავა წითელი არმიისათვის დაეტოვებინათ. ამისათვის სიკორსკი გადაადგნენ. ახლა პოლსუდსკი მას და სხვა წინააღმდეგ სამხედრო მინისტრებს მუქრობისა და საბელმოწიფო ფულების ფლანგვას აბრალვებს. სიკორსკი გენერალ შტატიცკისთან ერთად პასუხისმგებელია მოქმედი „ემერგენცია“ პოლსუდსკის ცილისწამებისათვის.

(მოკლევანი)

ჯ. ზაინბარგი

კომუნისტური ინტერნაციონალის ისტორია, რომელსაც მოგვრება ყველა საჭირო მასალა და დოკუმენტი, აღნიშნავს კომუნისტური ინტერნაციონალის შექმნასთან დაკავშირებულ ყველა მოვლენას, როგორც დიდს, ისე ნაკლებად მნიშვნელოვანს. მე კი ამ მოკლე წიგნიდან მინდა გავისყნო ის შობებულებები, რომლებიც ამ ისტორიულ მოვლენასთან არიან დაკავშირებული.

მე ბედნიერება მქონდა დავსწრებოდი იმ კრებას, რომელმაც გადაწყვიტა ზომების მიღება შესაბამის კომუნისტურ ინტერნაციონალის შესაქმნელად. 1919 წლის იანვარში მადრიდში, რომ თათბირი შესდგება საღამოთი; ამ თათბირზე მათ ვიყავი მიწვეული.

ინტერნაციონალის დაფუძნების მიზნად იყო მიყვანილი იმის, რომელიც განათება, ლი იყო ერთადერთი იდეა, რომელიც ლამაზი, იდეა მაგიდა და რამდენიმე სკამი, რომლებსაც ითანასთან დადარჩენ ნაყოლისაგან ჰყოფდა შირმა. ცნობისმცემარეობაში წამდლოა და შირმის იქით გადავირედე. ჩემდა გასაოცრად იქ დავიხადე მეტად მშვენიერი საყოფი ბაღიდან ქვეშ. შემთხვევითი თათბირი, რომელზედაც წარმოიშვა კომუნისტურის შექმნის იდეა, წარმოიშვა ნიკოლაი ლენინის სახელით.

ნათბირის სულ რამდენიმე კაცი დაესწრა. საკითხს, რომელსაც ვიხილავდი, განსაკუთრებული ისტორიული მნიშვნელობა ჰქონდა. რუსეთის პროლეტარიატი თავისი ხელისუფლების განმტკიცებისთვის იბრძოდა ისეთ პრობლემაზე, როცა იგი ირავლიყო კარს/შემორტყმული იყო კონტრრევოლუციონერ ძალების რკალით. ამ რკალის იქით, სხვა ქვეყნებში, პროლეტარიატი იბრძოდა ბურჟუაზიის წინააღმდეგ, რომლის ძლიერება შეწყველილი იყო. მეორე ინტერნაციონალის პარტიები, რომლებმაც გასცეს პროლეტარიატი მსოფლიო ომში, ეხლა აშკარად გამოვიდნენ კაპიტალისტურ საზოგადოების მსხენელბად და საკუთარი ბეღით ახიბდნენ და ხოცავდნენ მუშებს, რათა მუშებმა გავმხილსაგან აღმართული კვდელი. შეშინებით რევოლუციონერ ტალღების შეჭრა. სოციალ-დემოკრატიულ პარტიებს და მათ სექციებს, რომლებიც საერთაშორისო პროლეტარული სოლიდარობის ერთ-გულნი დაიწყნენ, გზა-ვალის აგებით ამ ქარიზში. მათ დაკარგეს მოძრაობის ყოველგვარი კონტროლი.

ამ პრობლემა ლენინი შეიდა იმ დესანდმდ, რომ დიდმა დრო, როცა ეხლა დავგვიკინდეს ციქრადვალა და კინტაღში დაწყებული სამუშაოები იყო მოგვემოგვარა პროლეტარიატისათვის—გადაპირტი გაეწვიტა კავშირი ამ მოღალატე ორგანიზაციასთან და მჭიდროდ დარაზოვოლი ახალი რევოლუციონერ საერთაშორისო ორგანიზაციის ირავლიყო, რომელიც მოვილი მსოფლიოს მუშათა კლასს ჩააბამდა რუსეთის

პროლეტარიატის მიერ ასე წარმადგენტი დაწყებული ბრძოლაში ბურჟუაზიის ბატონობის დასაძინებად.

ლენინმა აშგავიად დაასაბუთა ამ თათბირის მიწყვეის მიზნებები. მან თათბირის წარუდგინა მინიფესტის პრეფიქსი, რომელიც რადიკალი უნდა გადაგვეყა მოვილი მსოფლიოს მუშებისათვის, და ნახი გაუსვა, რომ მსოფლიოს ბელი მოაწერეს რუსეთის კომპარტიის (ბ) წარმომადგენლებმა და საზღვარ-გარეთის პარტიების ყველა თანამგრძნობმა, რომლებიც მაშინ მოსკოვში იმყოფებოდნენ.

მეორეგონდის დისკუსიის შემდეგ ლენინის წინადადება მიღებული იქნა. ამავე დრის მიღებულ იქნა შესაბამის ინტერნაციონალის დაფუძნებულ

ნიმე ფინელი ამხანაგის წარმომადგენელი. საზღვარ-გარეთის სხვა პარტიების წევრები კონგრესს დაესწრნენ იმ პარტიების სახელით, რომლებიც მაშინ მოსკოვში იმყოფებოდნენ.

დისკუსიის მთავარ საკანს პარტიის კონგრესსზე წარმოადგენდა შემდეგი კითხვა: უნდა ყოველიყო თუ არა ეს კონგრესი კომუნისტური ინტერნაციონალის დამფუძნებელი კონგრესი, ე. ი. უნდა შექმნილიყო თუ არა კომუნისტური ინტერნაციონალი ამ კონგრესსზე, რომელიც უნდა ყოველიყო მისი პირველი კონგრესი, თუ იგი უნდა გადაეტყულებო წინასწარი კონფერენციად კომუნისტურის შექმნის საკითხის განხილვისათვის. რუსეთის კომპარტია (ბ) ლენინის მეთაურობით და დასაწყრე დელეგატების უდიდესი უმრავლესობა მოითხოვდა ინტერნაციონალის დაფუძნებელი შექმნას. საშუალოდ, მხოლოდ „საპროტაქსი კავშირის წარმომადგენელი კლუბიდან“ და მცირე ზნა ამ წინადადებისათვის თავისი ორგანიზაციის მიღებულად და მოითხოვდა, რომ გადაწყვეტილების გამოცხადება გადაგვედგო შემდეგი კონფერენციამდე.

სხვა დღე გაატეხა დიდიანს არწინებდნენ გერმანიის მეფეცადა თავისი პოლიცია; იგი მაინც უარზე იდგა. მათ ბი ლენინის ლოლიკა ფორც სალი და შირმა-მჭირტული გამოდგა, ედრე ეტერლენინის ლოლიკა, მოეცედავად ეტერლენინის წინააღმდეგობისა, ლენინმა წინადადება შემოიტანა, რათა ფორმალურად დარასტებულად გამოგვეცხადებინა მესამე ინტერნაციონალი იმ მტკიცე რწმენით, რომ „საპროტაქსი

5. ლენინი კომინტერნის პირველი კონგრესის პრეზიდიუმში

კონგრესზე მოწყვეის პროექტი. ეს პროექტი უნდა გაგვეზაგან ყველა იმ პარტიისთვის, რომელიც ოპოზიციიში ედგა მეორე ინტერნაციონალს. დამფუძნებელი კონგრესი გადაწყვეტილების თანახმად, უნდა მოწყველიყო მოსკოვში იმავე წლის მარტში.

თუმცა ჩემი პარტიისაგან—ინგლისის სოციალისტური პარტიისაგან—არა მქონდა რწმენება მინიფესტიზმა მიმეღო ინტერნაციონალის შექმნაში, მაგრამ მაინც მოაწერე ხელი მინიფესტს იმ მტკიცე რწმენით, რომ ინგლისის სოციალისტური პარტია მოიწოდებდა ჩემს მომხმდებებს. როცა რუსეთში მოვიდნენ, პარტიაში დამავალა სრული სოლიდარობა განმეგზავდებია რუსეთის კომპარტიისთვის (ბ).

მინიფესტი და დამფუძნებელი კონგრესზე მიწყვედა გადავცა რადიოთი, ხოლო მოსკოვში დიქტო მზადება ამ კონგრესის მოწყვეისათვის.

დამფუძნებელი კონგრესი, რომდინდაც მაგონდება, შესდგა დანიშნულ წათბირში დანიშნულ დროზე. კონგრესზე დასასრულებლად საზღვარ-გარეთიდან, როგორც ევლითი, ცოტანი ჩამოვიდნენ. ფაქტურად საზღვარ-გარეთიდან უშუალოდ ჩამოსული დელეგატთა შირის იყო ეტერლენინი—„საპროტაქსი კავშირის“ წარმომადგენელი, რუსტერსი—პოლანდიის სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ერთი სექციისა და რამდენ

კავშირი და პროლეტარიატის ყველა სხვა რევოლუციონერი ორგანიზაცია დაირაზნება ამ ახალი ინტერნაციონალის დროშის ქვეშ. დამსწრენი მსურველები მოესალმნენ ამ წინადადებებს. მესამე ინტერნაციონალი დაარსებულად იქნა გამოცხადებული, ხოლო ჩვენი კრება ამ ინტერნაციონალის პირველ კონგრესად.

ლენინის წინასწარმეტყველება იმის შესახებ, რომ სხვა ქვეყნების რევოლუციონერი პროლეტარული ორგანიზაციები შეუერთდებოდნენ კომუნისტურ ინტერნაციონალს, ძალიან მალე განართლდა.

ერთი წლის შემდეგ გაიმართა კომინტერნის მეორე კონგრესი, რომელმაც დაესწრნენ ყველა ქვეყნიდან ჩამოსული დელეგატები.

თავისი არსებობის დღიდან 10 წლის განმავლობაში კომუნისტურმა ინტერნაციონალმა დიდი ცვლილებები განიცადა. მას ჩამოერთდნენ ზოგიერთი, მაგრამ გაცილებით უფრო ბევრი მიმხატნენ, და იგი გადაიქცა მსოფლიო რევოლუციონერი პროლეტარიატის ნამდვილ ორგანიზაციად. მიუხედავად მრავალი ცვლილებებისა, მისი ძირითადი ძალა—პროლეტარიატის რევოლუციონერი ავანგარდი—შეუერყველად დგას ლენინის მიერ საძირკვლახიყრული მტკიცე ნიადაგზე.

ნაპოლეონ მესამეს, რომელიც 1852 წელს საფრანგეთის პრეზიდენტად ფრანგთა იმპერატორად გადაკეთდა, მოსვენებას არ აძლევდა სა-
ნაპოლეონ მესამეს, რომელიც 1852 წელს საფრანგეთის პრეზიდენტად ფრანგთა იმპერატორად გადაკეთდა, მოსვენებას არ აძლევდა სა-
ნაპოლეონ მესამეს, რომელიც 1852 წელს საფრანგეთის პრეზიდენტად ფრანგთა იმპერატორად გადაკეთდა, მოსვენებას არ აძლევდა სა-

ნაპოლეონ

კომუნის ჯალათი

ბდა თავის პოზიციას, მაგრამ რადმეტ-
ბრუნებასთან თვის ბატონობის დასაყრდენ-
ულად არ დაჰყარებდა იმდენი მსგავსების გა-
ლენა, რაფორც საფრანგეთის წესად წოდებ-
დამწყვეტი ღირსეულობის უფლებას ჰქონდა მთა-
დალთ და ამიტომ ავიღავე მტკადა ზარალდება.

საფრანგეთის სა-
ხედი ი სახელის ად-
სადგენათ და უმოგ-
ერესად იმ მონათი,
რომ ყველის მიწენი
გამდევნელი კრიტი-
კის დაფარა, ნაპო-
ლეონ მესამე ბნე-
ნიად დაუფრულე-
ბელ ვაჟებურებში.
უკანასკნელი ვაჟ-
საფრანგეთის იმპერატორი იყო მარ-
ტინსონი, რომელიც
თავლასანიოდ გახ-
და მკარავა მხივრე იმ
პერიის მთელი უს-
ტრულობა საფრანგეთის
პრესიის 1870—71
წლის ომის ოციე-
ნაწილურ სახაზად შე-
იქმნა დინასტიური
საქმის. 19 ივლისს
დაიწყო ომი, ერთი
ივს შემდეგ კი სა-

გენერალი ვინჯა, "სრუ-
ლი წესრიგი ჰიხეს",
მარტის შემდეგ, რო-
მელიც მან გაიყარა
18 მარტს პარიზის მუ-
შების განიარაღების
კლდის დროს.
(პარიზის კომუნის დრო-
იელი კარიკატურა)

ფრანგეთის მთელი არმია მარშალ მაკ-
მაონისა და იმპერატორ ლეო ნაპოლეონის მეთა-
ურობით გერმანელებს ჩავერდა ოცნებ.

ფრანგულ დამარცხებას პირველ დღეებშივე
პარიზში გაისმა ყიფნა: ძირს (მკერა), გაუძარ-
კის რუსულენოვანა. მაგრამ იმპერია მ, რომლის
გენერალ-
იერ ჯე-
დ ბენგენ-
გერმანე-
ლითა იე-
რი შვსა,
პარიზში,
ში ბა ჯრ-
ფო რი-
ზე შეს-
ლო გაბა-
რეკტი-
მომად-
და იმპე-
რიის და-
რჩენილი,
ანდოლი
გზაზე და ბუ-
ფო უა ხი ბ-
ველად მთი
მოკა თავ-სუ-
ფალი გაჩე-
თარების ხე-
ლის ზე მწე-
რი ჟულე-
ბი. მართა-
ლად, ფოდა-
ლანში ნება-
ყოფილი იბო-
როდ სობო-

"წმინდა ოჯახი": მთავ-მწვე გე-
რობის წევრები ტერი-
მე აკავა
დ ფავრი გარბიან ვერ-
და იმპე-
რატორის
საღმი პარიზიდან, რო-
რის ბე-
რი ებო-
მოსაც აჯანყების ალი
ბელა და
აქეს მოდებული.
როს ო-
(პარიზის კომუნის დრო-
იელი კარიკატურა)

დელი კარიკატურა)
გება, მა-
რეკტი-
ის უკვე ლიტერატურული კრუისის ჯა-
რების მიერ და მისი ადგილი დაიკავა ბურჟუ-
აზული რესპუბლიკანების მიერ შექმნილია.
„ნაციონალური თავდაცვა“ მოაგრამა“
რომელმაც გაუმრავლა ფრანგული მონარქისტ-
ები და 1848 წლის რევოლუციის დროს.
პარიზის მშრომელი საზოგადოება მტკიცე
თვლით ეცხადება ახალი ხელისუფლებისა და
უკანასკნელის მომხრეა მოსემდებლობისა. პა-
რიზის თითოეულ რაიონში მოქმედი სათვალე-
რით საბჭოები, რომლებმაც შექმნეს საყოველ-
თაო-ცენტრალური კომიტეტი, რომელიც
თავდაპირველად, ფრანგულ მდგომარეობის გა-
ფართოებასთან დაკავშირებით, პარიზის მეორე
მთავრობით შედგოდა.

ომის გამო დაწყებულმა სამხრეწველი კრი-
ზისმა გამოიწვია წაშლისგანა მასობრი და-
ხურვა, ნაციონალური გვარდია იგზნოდა უზუ-
ფეარ პროლეტარებთან და მულომენტით (ნაცი-
ონალური გვარდიისგანა ჯანაგირი ეწოდება),
რამაც ხელს შეუწყო გვარდიის დემოკრატიზა-
ციას.

მთავრობის მხნდა, რომ პროლეტარიატის
შეიარაღება საფრანგულ უზნადებად ბურჟუაზიულ
წყობილებას და გადასწყვეტა თავიდან ბოქმე-
ობისა ეს საფრთხი. შეიარაღებულ პროლეტარ-
იატის გვერდით პროლეტარების ხმები წაყვებ
საშიში იყო ტროიზუ-ფარისტების, რომლებიც
პარიზის მშრომელთა დუჟიანობის წყალობ-
ით დაეპატარებენ მალუფლებას. ნაციონალური
გვარდიის მოკიდდის კდებში „ნაციონალური
თავდაცვის“ მთავრობა ამჟამა ლალესა არ
რეგდება. მთავრობა მოსახლეობის თვალის
საზრუნელს თითქმის გრძობდა გრძნალებს, მა-
გრამ საშუალო იმპერიის იმგვარად აწრა-
ფებდა, რომ ყოველი შეტევადა პროლეტარ-
თადადმეწველი ნაციონალური გვარდიის რე-
ტი. ტროიზუ და კომანა ბოზნა იმხანედნენ
ნაციონალური გვარდიის ფიზიკურ ლეგიონის,

რომ მეამბოხე პარიზის ხალხი“ გატეხათ და
დემოკრატიზაცია.

1871 წ. 8 თებერვალს მოხდა ნაციონალური
კრების არჩენები, იმ დროს, როცა პარიზში
თავდაპირველად ქოღირდებდა რევოლუცი-
ონური განწყობილება, საფრანგეთის გვლები,
რომელიც მოქმედა ომიგან და ლიტერატურადა,
ბურჟუაზიის მიწვევითა და ლადა, საჭრუდა ყო-
ველი კირი პარიზში თავმოყრულ სოციალის-
ტებზე—„ნაციონალური კრებაში გაგზავნა აშ-
კარა მონარქისტები და ბონაპარტისტები, რომ-
ლებიც მოხდნენ იმხანედნენ პარიზის მოთურგებას,
რისთვისაც
საჭრუ იყო
ნავი, თუ გე-
ნდეს მებდა
ფიზიკად და-
სჯად ომდა
საფრანგისა
და ტიგობა,
„ნაციონალ-
ური ალმა-
სოლუგული
ხელისუფ-
ლის“ ახალ-
მა მეთავრ-
მა ლორე-
ლად უკეთ-
სად შეპარ-
ულ კონტრ-
რევოლუცი-
ონური ბურ-
ჟუაზიისგან
დაგა ზილს.
მთავრობამ
ნაციონალურ

გალიფე

კომუნის ჯალათი

კრების დაგეგმვით სახეო მოღალა რაგება გა-
მართა გერმანელებთან და ომი დასრულდებოდა
განაიხება, მაგრამ სამარცხენო ხაზს წინ აღუდ-
გენ პარიზის მშრომლები, რომლებიც ამავე დროს
მოითხოვდნენ სოციალურ რევილუციას საჭირო

ყო რევოლუცი-
ონარი პარიზის და-
მოკიდება, რომ
ტიტების რესპუ-
ბლიკის თავისი ბნე-
ლი ზარბები ჩაენ-
ხორციელებია. ამი-
სათვის კი ჯერ მთა
ვრობას უნდა განე-
იარაღებია ნაციო-
ნალური გვარდია.
17 მარტს მინი-
სთა საბჭომ გადა-
წყვიტა ნაციონალურ
კრების განი-
არაღება. 18 მარტს
დღის ადრინ, მთა-
რობის ჯარები
შევედნენ გადაწე-
მებითა სისრუ-
ლში მოგვცა, მა-
გრამ ამათი. პარი-
ზის მშრომელთა სი
ფიხოს წყალო-
ბით ნაციონალური
გვარდიის განიარა-

პარიზის კომუნის ცოცხალი მოყაფეები:

გუტბე ინარი

ანტუან გე

საფინი

ფურკალი

ახილ ლერუა

გოვი

შეიძლება არ მთავრობა. მთავრობის თავდასხმამ შეიარაღებულ ხალხზე აღმოცენდა გამთიანე. პარიაში დამოუკიდებელი რევოლუცია. თავდასხმებზე გენერლები ლეკონი და კლემი, ძველი ჯალათები, დახვრეტილი იქნენ, გენერალმა ვინგმა და სხვებმა მოასპარეზეს გაქცევა.

დაიღოს 10 საათზე ტური მთავრობის წევრებთან და გენერლების პანდემთან ერთად გარბოდა პარიზში.

ნაციონალური გვარდიის ცენტრალური კომიტი, რომლის ხელში ფაქტობრივად გადავიდა ძალა-თვლელმა, მერყეობდა, თავის თავს უფერებდა, როგორც დროებით ხელსუფლებას, მაგრამ, როცა პარიზში დაბრუნდნამ ტიგრი მომარტყებდა—რაიონების მერებმა ცენტრალური კომიტეტს მოსთხოვეს გადადგომა, ღვანასკვლელმა უჩირობდა და 26 მარტისათვის დანიშნა კომუნის არჩევნები.

ლოზუზი კომუნის, რომელიც თვითარსებულ რეზოლუციას წინააღმდეგ, მოგვლიდა განვითარებაზე ბუნდოვან კლასობრივ შინაარსით შეიქცა და სოციალისტური გარდაქმნის დროშით აშკარა.

თუმცა პარიზის კომუნის პერიოდში უკვე არსებობდა საერთაშორისო სოციალისტური ცენტრი—პირველი ინტერნაციონალი, მაგრამ ნაციონალური სოციალისტური მოძრაობა არ იყო დარაწმუნებული, პროლეტარიატს არ მშვენივრად საკუთარი კლასობრივი პარტია, სოციალისტური მოძრაობას ღრმად შინაგანი ბრძოლა მარქსისტებსა, პრუდონისტებსა, ბაკუნისტებსა და ბლანკისტებს შორის. მიუხედავად ამისა, პარიზის მშრომელნი, რომლებიც ძალაუფლებას დაეპყრონენ, გრძნობდნენ, რომ მათი ამოცანა არ ამოიწურება მხოლოდ სამხედრო ამოცანებით—პარიზის დაცვის გერმანელებისაგან, არამედ საკუთარ მიწელ რევოლუციურ რეფორმების განხორციელებას.

და აი კომუნაც შეუდგა ამ რეფორმებს: რევოლუციური არმიის გაუქმება და ხალხის შეიარაღება, ეკლესიის გამოეყოფა სახლწოდო-საგან, ღამით მუშაობის აკრძალვა პურის საცობებში, ბონის ქირს დაგადახის ვადის გადგინება, შრომის ბიროს ორგანიზაცია და მრავალი სხვა.

ვერსაილი კი, სადაც თავი შეაფარეს პარიზიდან გაპარულმა კონტრ-რევოლუციონერებმა, გაუცოცხლები ეშხადებოდა პარიზის ჩასაღრმობად სისხლიში მაგრამ ტიგრის განგარებულებაში მყოფი რევოლუციური ძალები არ იყო საკმარისი სათვის. ტიგრმა იმდენი მოახერხა, რომ ქერამ ნელებს გაანათესაფლებია 100.000 ცხვე ფრანგი ჯარისკაცი: გამარჯვებული გერმანიის ბრძოლაში დახმარების ხელი გაუწოდა დამარცხებულ საფრანგეთის ბურჟუაზიას პარიზის მუშეების წინააღმდეგ (ასევე მოხდა სამოქალაქო ომის დროს რუსეთში, როცა რუსი თეთრგვარდიელები გერმანელ გენერლების დახმარებით ებრძოდნენ საბჭოთა ხელსუფლებას).

ამის შემდეგ ტიგრის განგარებულებაში უკვე მოითხოვებოდა საკმარისი ძალა პარიზის წინააღმდეგ ბრძოლით დასაწყებად. ეს ამოცანა მით უფრო ადვილდებოდა ტიგრისათვის, რომ გერმანელები კვლავ პარიზის ცეცხლებთან იყვნენ და ალყა ჩქონდათ შემოიჭრებოდნენ მისთვის.

2 პარილი დამოუკიდებელი მოქმედება გერმანელებსა და პარიზის კომუნის ჯარებს შორის. 3 პარილის პარიზელებმა სცადეს იერიშზე გადასვლა, მაგრამ დამარცხდნენ. ტყვედ წაყვანილი კომუნის წევრი 'გუსტავ ფლურაისი' გაუსამართლებად დახვრიტეს ევროპელებმა.

პარიზის გარეშეთა თანდათანობით ევიროვებდა კონტრ-რევოლუციონერი გენერლების მიერ შემოიჭრებული რაკალი. პრუსიების მიერ

ცხვირ-პირ დამტრეფი უზარაზელი გენერლები, თითქმის, შინაურ ფრინველებს ცდილობდნენ თავის შერცხვენილ სამხედრო რეპუტაციის აღდგენას.

აი უკვე დავა ისის ფორტი, სენ-კლუს კარები განადგურებული ევროპელების არტილერიის ცეცხლებით, მტრის ტყვიით განგმირული დავა ბარიკადაზე დამარტოვდა, 28 მაისს კი ევროპელებმა აიღეს უკანასკნელ ბარიკადა რაზმის ქუჩაზე.

ტიგრი ზემოშედა გამარჯვებას. გამარჯვებული ბურჟუაზია შეუდგა შერი-ძებას იმ შინაპათვის, რომელიც მას ჩაუნერგა კომუნის არსებობის 30 დღემ.

დაწოთ სისხლიანი კვრა. ტყვე კომუნარებს, მათ ცალ-შეილს, ნათესავეს, ხერხდნენ ჯაჭვ-ჯაჭვად, გაუარაღებლად, სადაც კი მოუწერებდნენ. მკვდრების ჩასაყრელად ამოთხრილი ორმოები არ აღმოჩნდა საცაო და დახვრეტილებს ყრიდნენ სენ-შენ, გამხვრეტილ გენერლების მსხვერპლთაგან ზოგიერთებს ნახევრად ცოცხლებს ყრიდნენ მიწაში.

100.000 კაცის სიცოცხლე დაუჯდა პარიზს თავისი გმირული აჯანყება.

58 წელი გაიდა ამ ამბების შემდეგ და ბურჟუაზიული პარიზი კვლავ თრისი მუშეირი რევოლუცია აზრადის წინაშე. ეს აზრადი მით უფრო აფრთხილებს ბურჟუაზიას, რომ პარიზის პროლეტარიატმა 58 წლის მანძილზე შეიძინა კლასობრივი ბრძოლის შესანიშნავი გამოცდილება, იგი დარაწმუნებულია კომუნისტური პარტიის დროშის ქვეშ მან რუსეთის მუშათა კლასისაგან ისწავლა, თუ როგორ უნდა ბურჟუაზიული წყობილების დამოხრა, პროლეტარული ხელსუფლების შექმნა და მისი დაცვა. გარდა ამისა, პარიზის პროლეტარიატი მარტო არ არის, მასთან არ სსაფრანგეთის მთელი დარაზ-

კომუნარების ანდამი

შეილო, შეპყრობი მტკიცე რგოლები ნორი-პიონერია, რომ სხვებთან ერთად მისცეთ ბრძოლები მოსულები მტერთა.

არი ულუალტო შენს ამხანაგებს, იუავე მზითა და ბარიკადას, ძელებით ნავებს, დაიდე მტლათა.

შეილო, შეპყვე მშრომელ მშობლებს მამას და დედას—რომ გასაჰირში იქნები მტკიცე, მოძმეთ მოხედვე.

შეილო, იცოდე ქვეყანაზე ჯერ კიდევ არი: ძმა-ძმთა ხოცვა, ხალხთა ელტვა და სისხლის ღვირა.

და თუ მშრომელთა მომავალი მსხვერპლს მოგთხოვს შეილო, მოკვდი გმირულად, გენსაცარო შენი მამილო.

გ. ქუჩიშვილი

მთელი მუშათა კლასი, მისთვის უზრუნველყოფილი მთელი მთელი პროლეტარიატის დახმარება.

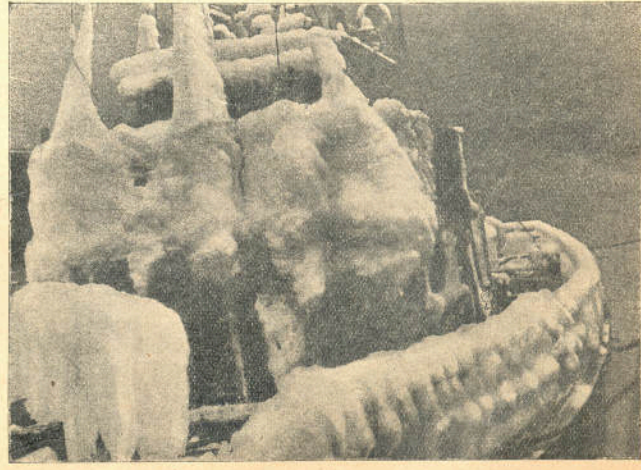
დეგ საფრანგეთის დღევანდელმა ტიგრებმა ადგინეს პარიზის რევოლუციისაგან დაცვის გეგმა, ეს ვერ შეაჩერებს რევოლუციის საფრანგეთში.

პარიზის 1871 წლის კომუნა სისხლში ჩააღრმევს ჯალათებმა.

გამარჯვოს პარიზისა და მთელი საფრანგეთის პროლეტარიატის მომავალ ძლევაში მთელი რევოლუციონერი აჯანყება.

ი. ა.

დიდი უინვენი უპროპაზი

ბაგჰანის (ნორვეგია) ნამოსახლარში მთლიანად შენობიერ დაშორული გემი.

ისტორიული დოკუმენტი

ამიერ-კავკასიის სოციალისტურ საბჭ. რესპუბლიკების — აზერბეიჯანის, სომხეთის და საქართველოს ხელშეკრულება.

აზერბეიჯანის, სომხეთის და საქართველოს სოციალისტურ საპატიო რუსეთის ლეგიონის წარმომადგენელთა სტოლუდინისაში კონფერენციაში, რომელიც მიმართა დიდ პოლიტიკურ რევოლუციის ეფერ წამყვანებულ ბაზონს, შეთანხმებული უფლებების, სწრაფი თვითღირს, თვითმმართველ დახმარების და მოქალაქეებზე და სხვა რწინობის და აუცილებლად სთვლის თავის ძალისხმევას შეცვლიდეს თავდაცვის მიზნით და საერთოებო მშენებ.

ლორის ინტერესების
თვის, დაადგინა, რომ
ამერიკიდან ახერხებუ-
ნის, სომხებისა და საკრე-
ფელოს სოციალისტუ-
რი საბჭოთა ოქსპობო-
ები სდებენ ერთმანეთს
შორის მჭიდრო სამხე-
დრო, პოლიტიკურ და
ეკონომიკურ გაერთიან-
ებზე, საფუძვლებზე;

1) რუსებოცების კავშირის უზუნაეს ხელისუფლების წარმომადგენს იმ წარმომადგენელთა სრულყოფილიანი კონფერენცია, რომელთაც თანაბარი რაოდენობით ირჩევენ აჭერბიჯუანის, სომხეთის და სკაქართველის მთავრობები.

2 სრულფედილობიან
კონფერენციის აღმასრუ-
ლებელ ორგანოს წარ-
მოადგენს საკავშირო სა-
ბჭო, რომელთა წევრებს
იჩვენებს და უკანვე იწვევს
კონფერენცია.

მ) საკუთრივ საბჭოს
წევრებში შედიან: სამხედრო
საქმეები, ფინანსები,
საგარეო პოლიტიკა,
საგარეო ვაჭრობა, ზეგნები,
სახალხო კავშირგან-
მეშლო მზა, ბოროტად
კონტრ-რევოლუციას-
წინააღმდეგობით ბო-
ლიტიკის ხელშეწყობა-
წელობა რესპუბლიკების
ტერიტორიაზე.

4) საკავშირო საბჭოში
შედიან თავმჯდომარე,
მისი მოადგილე და წევ-
რები;

ა) საშენობელი სამეცნიერო სახელობე კომისიები. ბ) ღონისძიება სახალხო კომისიები. გ) ჯარულ სამეცნიერო სახელობე კომისიები. დ) ფოსტა - ტელეგრაფის სახელობე კომისიები. ე) გზებია სამარტოვლის უფროსი. ზ) ა) ნატივობის უფროსი. ბ) ნატივობის უფროსი. გ) ნატივობის უფროსი. დ) ნატივობის უფროსი. ე) ნატივობის უფროსი. ზ) ნატივობის უფროსი. ა) ნატივობის უფროსი. ბ) ნატივობის უფროსი. გ) ნატივობის უფროსი. დ) ნატივობის უფროსი. ე) ნატივობის უფროსი. ზ) ნატივობის უფროსი.

პეში უმცდრებიან, გარდა კონტრა-რევილიუ-
ციასთან შებრძოლ საგანგებო კომისიებისა,
რომლებიც ორბიან რესპუბლიკებში და ევრო-
პილიან საკავშირო საგანგებო კომისიას.

შენიშვნა 2) საგანგებო საქმეთა, ფი-
ნანსების და ფისკალ-ტელეგრაფის სახალხო
კომისიებს კავშირონ შემადგენ რესპუბლიკებში
ჭავთ თვითიანო რწმუნებულები, რომლებიც
წევრის უფლებით შედიან ამ რესპუბლიკების
თავრობებში.

5) საკავშირო საბჭო ყველა იმ საკითხების შესახებ, რომლებიც შედიან მისი უწყების სფეროში, უშვებს დეკრეტებს, განკარგულებებს, ინტრუქციებს და საერთოდ იღებს ყოველივე ზომებს, რომლებიც აუცილებელია მასზე დაკისრებული ამოცანების დასაბრუნებლად.

6) შეთანხმების დამდებ რესპუბლიკების ტერიტორიაზე ყველა ეკონომიკურ ორგანოს მუშაობის გასაერთიანებლად არსებობა „უმაღლესი“ ეკონომიკური ორგანო.

—ამიერ კავკასიისა და საქ. (კავის თაფეჯდომარე, 2)
 ბერბეჯიანის ცაკის თაფეჯდომარე, 3) ახ. კანინ
 მარე, 4) ახ. ზალვა ელიაშა —ამიერ-კავკასიის
 იელიანი —სომხეთის საზღომატკოს თაფეჯდ., 6) ახ.
 ბტკოს თაფეჯდომარე, 7) ახ. მუსაბაჟოვი —ახ.
 თაფეჯდომარე.

ლესი ცოცხანდობის საბჭო, რომელიც მოქმედობს საკავშირო საბჭოს მუდმივი კომისიის უფლებით, შეისის საკავშირო საბჭოს თავმჯდომარისა და თავმჯდომარის მოადგილე და წევრების უფლებით—სამშენებლო და საგარეო საქმეთა, ფინანსების, გზების, საგარეო ვაჭრობის სახალხო კომიტეები, შთანთქმების და მდებარე რესპუბლიკების გარდა უცხო საბჭოების წარმომადგენლები, ამიტომ

3

1) **ახ. მიხა ცხაპაძე** — ამიერ კავკასიისა და საგ. ცავის თავმჯდომარე, 2) **ახ. აღმალი-ოღლი** — ამიერ კავკასიისა და აზერბეიჯანის ცავის თავმჯდომარე, 3) **ახ. ქაჩიანი** — ამიერ კავკასიისა და სომხეთის ცავის თავმჯდომარე, 4) **ახ. მუსაფა ოღლი** — ამიერ კავკასიის სახელმწიფოს თავმჯდომარე, 5) **ახ. ტინ-ბაზენილინი** — სომხეთის სახელმწიფოს თავმჯდომარე, 6) **ახ. ჟილინა მახარაძე** — საქართველოს სახელმწიფოს თავმჯდომარე, 7) **ახ. მუსაბეკოვი** — აზერბეიჯანის სახელმწიფოს თავმჯდომარე.

ლესი გეოპოლიტიკი საბჭო", რომელიც მოქმედობდა საკავშირო საბჭოს მუდმივი კომისიის უფლებით, შეიძინა საკავშირო საბჭოს თავმჯდომარე ან თავმჯდომარის მოადგილე და წევრების უფლებებით—სამხედრო და საგარეო საქმეთა, ფინანსების, გზების, საგარეო ვაჭრობის სხვადასხვა კომისიები, შეთანხმების დამფუძნებელი კომისიები, გეოპოლიტიკის წარმომადგენლობითი, პიკირ-

ბევრ ბიბლიურ სიკეთესათვის: ბავშვი კეთილ-დღეობისათვის მომავალ კაცობრიობისათვის. ბავშვ ეძინა. პატარა ჭერჭერი იშლებოდა დალილობისაგან. ახალგაზრდა დედა ზედვდა, როგორ ემგებოდნენ კედლები, როგორ გაიროდა საბურავი და მზის სხივიც კრთოდნენ ლოცინზე. შორიდან ისმოდა მოძრავი ზაღის სიმღერა. მიუღწევარ დროში მოხდა საწოლს, სადაც მო-რეთში იმ ამღერდა ფაბრიკის საფერი.

ქალმა გელა ამოისუნთქა ძილში. ფანჯრის გარეთ მიწის ქვეშ გუფუნით ღმუროდა ქალაქი. ფანჯრის ფარდებში მოკრთოდა სუსტი სინათ-ლე. უკანასკნელი ნაბიჯები ბარბაცით მისწვდა ბნელ მისახვევში.

ქალაქი იყო მკვდარი.

მარგარიტა კვლავ იდგა მანქანასთან, მუ-შაობა ცოც ბორბლებთან და ბერტლებთან მის-თვის უფრო მძიმე იყო ახლა, როცა ის დედა შეიქნა, ვიდრე წინდებ. ბავშვ ბებერი დისახლი-ის უფლიდა. დედა ზედვდა მას მხოლოდ სალა-რის და დილით, ფაბრიკაში წასვლის წინ. ეს ღლიერ მიმიე იყო, მაგრამ სხვაფერი არ შეიღე-ბოდა. ვინ იზრუნებოდა დედაზე და ბავშვზე? კანო-ნისათვის, რომელმაც ბავშვ წაართვა მამა, უც-ხო იყო პარაგრაფები, რომლებშიც ლაპარაკი იქნებოდა იმით დაზარალებზე, ვინც მისი გახა-ნიებით დაიხარჯა. ო, არა, მას მხოლოდ გახანე-ნიები გამოქრდა და ეს სამკარისათა თვისი საქ-მეს ხომ თვითონვე არ გააფუჭებს...

დღე იყო გულშემაზრავი, ჩამოწოლილი, როგორც დამინებელი ლოცვები. მანქანაზე მოკაბეული ახალგაზრდა დედა შირიად ამო-იწია და მანქანა ამოხარისიან ყრავად ენთე-ბოდა დამანებელდელ ახრთ: რა დიდი და კეთილშინაობით ამოქანა—მისეც კვეთიერე-ბის სრულქმობით, ძლიერ და გაბედული ახა-ნიანი... ის ეტყე: ბავშვმა გაბედულად და-საძლეს ზღვს სახადგომერც ცხოვრების ბორ-ბლებს და ბერტებს... ვინაჲდ თან ატარებ-და მამიერ და ძლიერი დღისი გულისცემას! მან ღნდა შობარბის მასში მოლოცვი გატაცება, რომ მის სიცოცხლე იყოს ბრწყინვალე გაგანება და არა ქვემოთა. ვინ მას თუ ის, გამსველული მის სრულდაცვლობით და უთმოდელი, დი-ლუბება დროთა ქარიშხალში... მაშინ—მაშინ უტყუებს იტყუება, რომ არ ექნა იგი... არა, არა, არა!

როცა საღამოს ის ქალაქის ქუჩებში ატე-რებოდა მივიდათ თავისი კუნძულები, გახაზე-ბული მონაქმნები მგერიათ პლაკატები, რომელიც პოლიტიკურ კრებას იწყებდა ქა-ლდებს, უნებლოდ მას გაასწავდა მამა თავის სე-დამს, რომელიც ცოცხტი იტანებოდა. ის ზედა-ვდა მის ზღაპრულ გზაზე, რომელიც მისიქნებო-დებ მას, მას ესმოდა მისი სიტყვები: „წადი, წადი იქ“.

სწრაფად გადისა ბელი შეუბნე, თითქოს უნებოდა წამოშალა რაღაც მაფთხობოლა სამი-ნებლმა. უზარმაზარი საკითხი დასვა მის წინაშე: „ბავშვ, შენი ბავშვი“.

ო, როგორ ყოველ საათში, ყოველ წუთში სწვროდა მას მისი მატარა ტანის გულში მი-ხეუბნა, ამ პატარა კაცულას სურნალების ჩა-სუნებდა და მასთან ერთად სარაფული წინ და უკან თარაში, შემოხეობილი წყნარ საღამოს სიმშვილეთი, და თუ თუ ახლა უარი უნდა სიტყვის ამ სიზარებელ—დაკარგვის ეს საღამო?

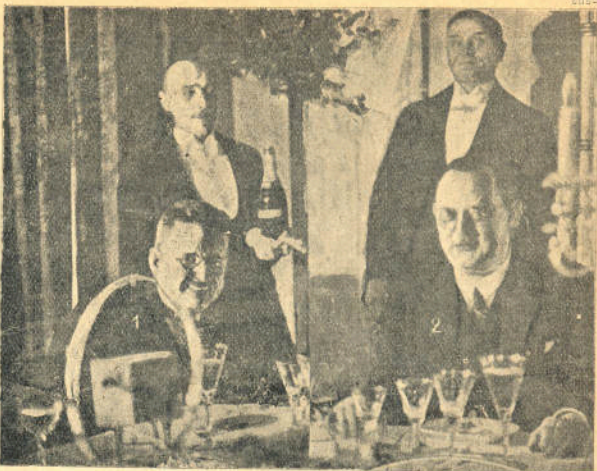
— არა... არა... არა... შემინებულს ჩერ-ჩეულდა ის და უნებოდდა ნაბიჯს.

აქ-იქ ხედავდა ის უზარმაზარ პლაკატებს, რომლებიდანაც მოიწოდებოდა იუკრთოდნენ უშე-დლები ახლები: „ბავშვები“, ის არასოდეს არ მდგარა გვერდზე, ყოველთვის პირველ როში იყო, საზანა... ბავშვი... ის ყოველთვის მიიწოდ-ებოდა ბარბოსივც უფროსი მერძის საშაო-ქმელად მოგილი კაცობრიობისათვის, მომავალ თაობისათვის და... თავისი ბავშვისათვის, თუ ის თავის ბავშვთან დარჩება, გარეთ ნებოცხლოთი ნა-ვლები ექმება, მხოლოდ ერთი... მაგრამ ერთი იმ დაუკლებელ... ერთი როგორი ნავლები ექმება ბავშვში... და თუ სწორედ ეს როგორი დარჩა საღამო...?

როცა ის შევიდა თავისი კუნძულში, მან უფეც იცოდა, რომ წავა.

ბავშვი ეწეოდა ხელზე გულზე მიხერტებო-ბა, პატარა ხელები თითქოს რაოცებს ეძებდნენ ძილში, უნდოდან ხელის წაქვება, ჩახებტა. ახალგაზრდა დედა გაბნეულდა. ის ერთი წუ-თით შეჩვილას მიქცა. მაგრამ იმ წამსვე კვლავ გაიხაროდა წყლში ის წავა!

ლაგა და მიუღწევი „სენაგანა“

იმ დროს, როცა უმეშვევართა რიცხვი გერმანიაში აღწევს სამწოლიანამდე და ბევრი მათგანი სიმშვილთ იხოცება ამ სიტყვის ნამდვილი, მოწმუნელობით, მენშევევური ბელა-დები, როგორც სურათიდან დაინახავს მეთიველი, თავს მშენიერად გრთობენ, რიგისტა-გის თაემგდომარე ლ ე ბე (1) და პრეზიდენტი-მინისტრი გ რ მ ა ნ მ ი უ ლ დ ე რ (2) „სენე-ბენ“ სახელმწიფო საგვების შემდეგ, მათ ზურგს უკან, შამანირითი ხელში, გაქიმული აბრია ლეები.

და ის წავიდა. მოეხეია ბავშვს, სწრაფად გაჯარდა იოთიდან და ჩავიდა დასალა კიბით. მხოლოდ ქუჩაზე გაჩრდა ერთი წამით. გული გააფუჭებოდა ფეჭდა.

ბებრმა დასახლისმა თავი გაიქნია. მას აღწერებდა ასეთი „აფულეობა“ და ჩუმად იკანებოდა.

სანამ დარბაზში შევიდოდა, მაგარიტა ერთხელ კიდევ გაჩრდა მიწით აირთივლებული გულით და დაეჭრა ბავშვს. მაგრამ იმ წამს-ვე მაღლი მოიკრება და შევიდა იოთიში, რომელიც სასეც იყო სიცივეც ნაწილი ხალხით, როგორც ის, თუ გინდ მათ სახლშიც არ დაეჭო-დებოდათ უსუსტური ბავშვი. როგორცდარ და უსდა ყოველიყო, ისინი იტანებდნენ, როგორც ის და ბიბლიოდნენ—როგორც ის.

ერთი ქალი ლაპარაკობდა დიდებდა. ის ბატავდა სილატაკისა და გაქირებულ სურათებს, მოჰყავდა მაგალითები ცხოვრების ბნელ კენჭ-ლებთან, ის ყველა ამ საზნელ მაგალითებს ერთმანეთზე აგრეგებდა ტანვებისა და უსამი-თლობის უზარმაზარ მთად. ის ლაპარაკობდა ხა-მალია, ჭკაკეთ, ბარბოდნელი ხმით.

ამ ქალის შემდეგ, რომელმაც წარმოსთქვა მოწოდებები დასავსე გამაფთხებელი სიტყვა, ილაპარაკა სესებმა. ისინი ექნებდნენ სიტყვას, ძლივს ახერხებდნენ მათ გამოძიებას, რაღაც გა-უხედავთ სადგომლებდნენ ამ სიტყვებით. მაგრამ მათი თითველი მომართა, ყოველი ყესტი და გამომხედა ლაპარაკობდა მრისანად და მოხი-ბოდა დასავსე სიტყვებით.

შემდეგ მაგარიტა ავიდა ტრიბუნაზე მკე-რებელთა წინ. ის ისეთ გრთობას გაიწვდიდა, თითქოს ბავშვი გვირბა ხელში და აი მან უნდა ასწოვოს ის ხალხი, გარშემო მდგომ მებება და დებს ზეგით და დაიყვროს:

— ეს ბავშვი! ბავშვი! ეს არის—მომავალი, ეს არის—მთელი ქვეყნიერება!

მაგრამ იმ წამსვე თავიუფლად იგრნოთ თ-ვი და გაკარა ისინი. მწუხრად გაისმოდა სიტ-ყვები მძიმე გაკრეფებაზე და მოუტეხა სურ-ვილებზე—უარი სიტყვას ყველაფერზე. იდრის გული-ისათვის.

დღებში მიუფრდნენ აქ მათ წინ ლაპარა-კობდა ახალგაზრდა დედა, ცოცხალი, გაბეფ-

ლი, ჯერ მოუტეხავი პროლეტარიატის მიმიე ზედდრის ქვეშ.

და ყველანი იდნენ, თავები წინ წასწივს, რომ უტეო გაგვანთ და მიიხედ სურთივდ-ნენ. აუტრატელი თაღლები, იმედით აღსავსე-ნი, მოპრეზებული იყო მასზე, მოლაპარაკებ, ითი-რებოდნენ მის სიტყვებში და ეწიებოდნენ ახალი, გაოცებებული ნაკვერხლებით.

— ჩვენ დღებმა უნდა მივტოვოთ ჩვენი ბავშვის აკვანი და გამოვიდეთ საბრთოდ ამ ახალგაზრდა სიცოცხლეთა მტრების წინააღმდეგ. ჩვენ ვიცავთ ჩვენ ბავშვებს ლეგმა: ბურის მო-სახეობდ—დედ გვეყვს გამგეობაში მივტო-ვთ ისინი ახალ ცხოვრებისათვის საბრთო-ვლად.

ამ სიტყვებით დასრულდა მაგარიტამ და და დარბაზდა თავის ადგილას.

არავის არ ულაპარაკნია შემდეგ, აქა-იქ გაისმა სიმღერის ზანები და მთელი დარბაზი გაიხსო ხმაშალა სიმღერით. თავისი ფიტრებით გატაცებული მარგარიტაც ამღერდა. ეს იყო მისი ბავშვის იავანა. ეს იყო მასების სიმღერა.

როცა სახლში ბრუნდებოდა, მას სიზარ-ული მოჰქონდა თავისი პირველი გამარჯვება— გამარჯვება თავის თავზე, უკანასკნელ თავის სისუსტეზე. იგი გახდა რკინის დედა; რკინის დედა, რბილი, ანთებული გულით!

პატიმარი თავის საკანში კითხულობდა წე-რილს. მასში უზარალო სტრიქონები მოუთხოზ-ბდნენ ბავშვს. მოუთხოზბდნენ დედაზე, რომელ-საც ეყო გამგეობაზე ტანვებისათვის—გამარჯვ-ების სახელად. პატიმარი კოცინდა თეთრი ქალადის ნაღვეს. მისი გული თავისუფალი იყო. იგი ადგა, მივიდა ფანჯარასთან და გაჩა-ვდა ფართო კვეთიერებას, სადაც გაბნეულად და მამაცად მიპარებოდა წინ, ყველაფრის მიუხე-ვად, ახალგაზრდა დედა.

განს ლორბერ.

საგზოთა აჭარისტანის 8 წლის თავი

აჭარის მთავრობის
გამაგონებელი

- 1) აშ. მოედინ სურმანიძე — აჭარისტანის ცეკის თავმჯდომარე, 2) აშ. მემედ გოგობერიძე — აჭარისტანის სახკომსაბჭოს თავმჯდომარე, 3) აშ. ალ. ფანცხავა — საკ. კომპარტიის აჭარისტანის საოლქო კომიტეტის მდივანი, 4) აშ. ლ. გამყრელიძე — სახკომსაბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე, 5) ფეხოეთში გასატანად გამზადებული ნავთი, 6) გულში ბარამიძე — ორთაბათომის თემალმასკომის თავმჯდომარე, 7) ჭობულეთის სანატორიუმი, 8—17) ქედის ხიდი წინეთ და ეზლა, 9) მუშაობა ბათომის ნავთსადგურის გასაფართოებლად, 10) ბათომის პედ. ტენიკუმის მოწაფეები გაყვითლზე, 11) სოფ. ცხენების ზრომის სკოლის მოწაფეები, 12—13) პირველყოფილი კავი და ფარები შესცვალა 14) ტრაქტორმა, 15) ახალი საავტომობილო გზა, 16) ბარცხანის კოთედატი.

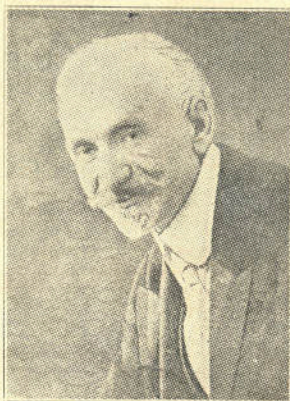
20 თებერვალს 60 წელი შეუსრულდა დაბადებთან სომხეთის ოქტომბრის წინაღობის დელი ლიტერატურის უდიდესი წარმომადგენელი, — ოვანეს თუმანიანს. ის მოკვდა, შეიძლება ითქვას, თავის შემოქმედებითი ძალების სრული გაფუჭების დღეს. მან ვერ შესძლო განხორციელება თავისი უკანასკნელი ოცნება — მთელი თავისი ძალადგენი მოღვაწეობა ეძღვნა — შემოქმედებითი მუშაობისათვის იმ ქვეყანაში, სადაც ხელისუფლება ისე იყო დაპყრეს მუშურ — გლეხობა მასთან.

ჩვენ ვცდის გვახსოვს, თუ როგორ მხურვალედ მისცა საპოტა ხელისუფლების დამყარებას ამიერ — კავკასიის რესპუბლიკებში. ბოლშევიკების ხელისუფლებას მან მხარი დაუჭირა სრული შეგნებით იმიტომ, რომ მხოლოდ მას, როგორც ინტერნაციონალურ ხელისუფლებას, შეუძლია შექმნას სრული ეროვნული მშვიდობიანობა, მშვიდობიანი შრომის პირობები, ძვირი სოფლებიან ამიერ — კავკასიის მრავალ ტომთან ხალხებს შორის წარუშლელი შთაბეჭდილება დასტოვა პოეტზე, როგორც თვითონ გადმოგვცა, რაკა მან ჯერ კიდევ მენშევიკების დროს პირველად დაიწახა ნაგავლისა და ჩაქურს გამოხატულება, საბჭოთა რუსეთის სრულყოფილი წარმომადგენლობის (თბილისში) წითელ დროშაზე ეს გამოხატულება — შრომის სპეციალი — პროლეტარული ხელისუფლების სახელწოდებით დროშაზე ღრმად შეჭრა იმ ადამიანის (ცნობიერებაში, რომელიც თითქმის მთელი თავისი სიცოცხლე განხორციელებდა უმუშევრობა შრომას და ხატავდა გრძელყოფის წინააღობის დღის მძიმე ხვედრს.

დაწესებული აჯანყება 1921 წელს სომხეთში საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ (თებერვლის აჯანყება) მკაცრად და საკარგად დაგეგმილი ოვანეს თუმანიანმა. მაგრამ იგი მხოლოდ ამით არ დაკმაყოფილდა, მან თავისი მრავალუბრად, სახალხო პოეტის მოგაღწეობად ჩასთავა პირად გაუმზადებოდა ერევანში, რათა გონება — ჩლუნგი აჯანყების დამარცხებისა ხელი აეღო სრულყოფილად საბჭოთა განხორცევაზე და ბოლო მოეღებოდა სომხეთის მშრომელთა ტანჯვისა და სისხლის ღვრის. გონება — დაკარგულმა მალურისკ — სიტყვებში, რასაც ვიცოდით, ურჩევს პოეტის წინააღმდეგ. მაგრამ უფროსი აჯანყების დღეში მალე დარწმუნდნენ აჯანყებული რევოლუციონერი მასების ძლიერებაში, უკან დაიხიეს და ხელი აიღეს თავიანთ ბრძელ ზრახვებზე.

ოვანეს თუმანიანის შემდეგი პოლიტიკური გამოცემა იყო საზღვარგარეთული კონტრარევოლუციონერება. მხილება, რომლებიც სიხარულს ეძლეოდნენ ეოლვის მხარეში სომხების გამო 1921 წელს. იმავე წელს სომხეთის საბჭოთა მთავრობამ პოეტს გაგზავნა სტამბოლში იმ მიზნით, რომ იქ მოეწყო ლტოლნილთა დახმარების საქმე და საზღვარგარეთ მყოფი სომხები მშრომელებისათვის გაეცნო საბჭოთა სომხეთის ახალი წესწყობილება. ცნობილია, თუ როგორ გველურ სისინით მხეხდნენ პოეტს და საზღვარგარეთის პანდებში მანქანაში გაგზავნეს. მაგრამ ოვანეს თუმანიანმა დარწმუნდა შეასრულა მისივე დაკისრებული დავლება, მისუხედავთ იმისა, რომ იგი პრადგანა — უარყოფდა იმ ქალაქში, რომელიც ოკუ-

პაციკმნილი იყო ინგლისის იმპერიალიზმის მიერ, და, სადაც ბატონობდნენ სომეხი და ბერძენი ნაციონალისტები, სადაც სომეხი მასხად მოწამულნი იყვნენ დაშავებული ზოოლოგიური ნაციონალიზმით, „თუმანიანის სიტყვები — სწავის ამა. კარნიანი, რომელიც იმ დროს სომხეთის საბჭოთა ხელისუფლების წარმომადგენელი იყო საზღვარგარეთ, — მეტად მძლავრი

მხავილი იყო შოვინიზმის და დშნაკიზმის წინააღმდეგ. თუმანიანის საზღვარგარეთულ სომხებს მოუწოდებდა ეთანხმებოდნენ თურქებთან და ყოველგვარი კავშირი გაეწყვიტათ ნაციონალიზმთან. ეს სიტყვები ახალი და არაჩვეულებრივი იყო იმ ქალაქში, სადაც ქრეზი — ზოოლოგიზმის იმპერიალისტი რანხები, ზოოლოგიზმის, პოსტორიზმის მისწინადა ინგ-

ლისის დრედნოტები; საფრანგეთის „ჯავშნის ნები და იტალიის ნაღმისები, რომლებიც ახლდნენ იმპერიალიზმის ძალითა დემონსტრაციას — და მოუწოდებდნენ თურქებთან ზღოლისაკენ“.

პოეტის დაშასტრება, როგორც ლიტერატურულ — მხატვრული, ისე საზოგადოებრივი პოლიტიკური (საბჭოთა ხელისუფლების ჩვენს დამყარების შემდეგ) ღრმად შეაფასა ამიერ — კავკასიის და კერძოდ სომხეთის საბჭოთა ხელისუფლების ორგანიზება.

როგორც პოეტს, ოვანეს თუმანიანს ეკუთვნის არა მარტო სომხეთის, არამედ მთელ ამიერ — კავკასიის, ძველი სოფლის ყოფა-ცხოვრება თავისი ადამიტი, შურისძიებით, ცრუ-მორწმუნეობით, საწინაო ჩამორჩენილობით, ღარიბ გლეხის მძიმე შრომა კალის მონადეგობარობით, სოფლის დაშლის პროცესი და მისი პატრიარქალური წყობილების დაწერება, კამბოჯიზმის შეტევის გაყო, — ყოველივე ეს, რამაც ნათელი მხატვრული გამოხატულება მკვია ოვანეს თუმანიანის პოეტიკა და მოთხოვნებში, ციტირდ თუ ზეგარდ მკაყათელა ქართულ და თურქულ სოფლებსავე.

რასაკერძოვით, კალაქში, რომელშიაც ოვანეს თუმანიანმა ააბარა თავისი შეგნებული სიცოცხლე, არ აღუძრა მის ის გრძნობები და სიტყვები, რომლებიც იწვევს დიდი კამბოჯიზმის ტრია ქალაქი. არა ზოგჯერათა: — თუ შედეგულაში არ შევიდნენ გვარ არტყას ეკონომიკური ფიგურის მოთხრობა „გიჟორ“ში, — არც პროლეტარიატი არ გახდარა მისი შემოქმედების საგანი. მისი შემოქმედების ერთად — ერთი ობიექტი იყო გლეხობა, ამასთან, „გლეხობის“ ცნებაში იგი მკვლესმობდა „ხალხის“ ცნებას.

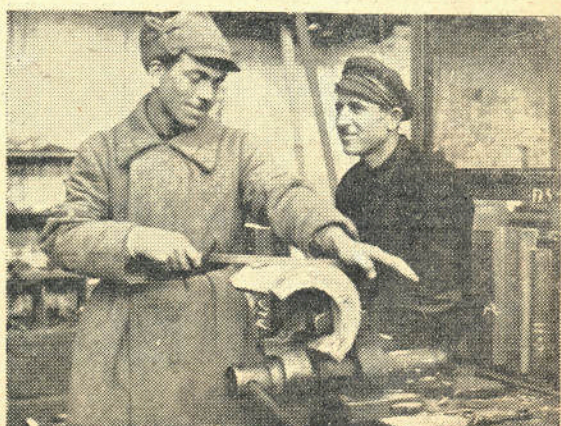
მრავალმხრივ ხატავდა რა ის უმოთხრესად გლეხობის წარსულსა და მომავალს, ღრმად

წითელ-არმიელები სტუმრად მუშებთან

9 მარტს 1-ლი ქართული მსოფლიო ომის დღე ილდერონის წითელარმიელები ესტუმრნ სტალინის ორთქმელებსა და გაგონების შემდეგ გლეხების ქართული მუშებს.

მუშებმა აღტაცებით მიიღეს წითელ-არმიელები და დაწერილობით გააცნეს ქართლის ყოველი კუნძული, ყოველი მანქანა.

ქართლის დათვალბერების შემდეგ შესდგა სახელდახლო მიტინგი.

წითელ-არმიელმა ხელობა გაიხსნა

მუშებმა ეაშს ძაბილით გააცილეს საბჭო. კავშირის მშრომელთა მშვიდობიანი შრომის მცველები.

ჩვეურობა რა სახალხო შემოქმედების საიდუმლო კუბულში, მისი შემოქმედება, თითქმის, ირამდე სანებს იღებდა: მხატვრული რეალიზმის (მისი ლირიული პოემები) გვერდით მისი შემოქმედებამ ცხედრით გმირულ რომანტიზმსაც გამოუღო რომანტიზმი, ჩვენის აზრით, წარმოიშვა იმ ნიადაგზე, რომ იგი ვერ დგებოდა მის თანამედროვე სოციალურ წყობილებას, რომელიც შექმნილი იყო საცდრო და სამარეველო ბოუტუხების მიერ, და სერდა განზოგბოდა მას, შეკრაილიყო ზღაბრების, ლეგენდების საფარში, შეკრაილიყო სახალხო გონსი, სადაც ბატონის გლვტურ - პატრიარქალური კოშიტების ხელი და, სადაც პოეტრი ხახულბის ხალხის სიბრძნის და მხატვრული სახეების დაუმრეტელ წყაროს, ამით აიხსნება, რომ აგი ანტ გატყებთი დაეწაფა აველა ხალხების სახალხო გვოსი და უბადლო, მეუდაბრებელი ოსტატობით აღდგებია მრავალი თაობის კოლექტიური შემოქმედება — ძველი ეპიური კომედა საერთო სახელწოდებით „დავით სასუწნელი“.

მაგრამ აველაზე უფრო ძვირფასი ჩვენი შეიხბეულებია მასისათვის ოვანეს თუმნიანის შემოქმედებაში არის მისი ლირიული პოემები („ახოუ“, „გაო“, „ლორეკი და საჰო“ და სხ.) და მოთხრობები. მის მიერ დახატული სოციალური გარემო არის ბნელი სამეფო, აქსიურ, გავლენილია სამყარო. კავიტალური ბატონობა, რომლებიც ადარტყბენენ სოფელს, არ დარჩენილა აიუბური ზურღლები გარეშე, ღარიბის გავრცეება და მდებრე ტანჯვა სამეურნეო გადაცელების, ჯდისანადების მიმე ტერიფის გამო, და ამასთანვე კულა — მეგანების მატყარი კლენება წაიღებ არის დასრუთებული მოთხრობაში „გაოო“, „ავის ლესე“ში, პოემაში (დუმბარბელო) „კვესე“ და სხ. ყველა ეს ნაწარმიება გასცემულია ღალბისაში ღრმა თანგაბრების გონივრული, ხოლო მოთხრობა „სახური და მოკამეგირი“ — გიგანტური მატყალი თანგაბრების ძლიერი გავლენით. ოვანეს თუმნიანის სახალხო მერისაჲ ალია-რებულე პოეტია; ის უნაყოფისაჲ ღარიბ და საძაღლო გენება მოტიკა.

პოემა „კვესე“ში უფრო სწორად რომ ცხოვრო, აიუბის ნაწილები, ზოგადი მატყალი ალია-რებულე თავადების, კულაების, მასასა-ლისების წინააღმდეგ და მათ სიოლის არა მარტო ღარიბების, მეუღლენებზე, არამედ აგრძელე კურდობი და ყარაღების, მეგრელებისა, რომლებიც მათთან ერთად წარმოადგენენ ძველა სოფლის მშრომელთა მეუღლენებზე და სიხალხის მსუღბრების ზროგას. ამავე ნაწარმიებაში ავირა მეუღლის უწოდებს ხალხის ძველებს“ და „კვესის გამეგრანებებს“. მეფის სატყობის პირიებაში „სიბრძნის სიბრძნის თმა მეტად გავლენით მოქმედება აუბრე-

ავე უნდა აღიზნოს, რომ სომხეთის, გრავნელ მომართობა, რომელსაც მეთაურობდა სოთათი ზურღუხა, პოეტრი აქტიურ მონაწილეობას აღებდა, მაგრამ ყოველთვის თამაზობდა პარტიის მასოლებო მეთაურის როლისა და განსაკუთრებით ირინა თავის წყავე რეცოდების სიბით იმპერიალისტური ომის და თურქული სომხეთის მიმე ანადგურების წლებში. როცა პოეტრი მეტად მეუღლა წინააღმდეგობა გლვტებრებათ, განსაკუთრებით ინტელექტუალთან ერთად დეგრაირი, სომხეთის ზურღუხისი და მეფის თვითმკობრების ცნობილი ბოლის გავლენა, იმ იმედით, რომ ეს ბოლი სახალხო გავლენა დასწყვეტდა „სომხეთის საკითხს“. 1916 წელს პოეტმა სია ლესე უმღენა გრავნელ მომართობის, რომელიც უმად დასრუტებული იყო. ლესე-ბი დაწერილია თურქული სომხეთთან მრავალი ათობისობით მასტის ფიზიკური განადგურების მოქმედების შედეგებითი და აღსაყვან სისოწარყვეთობითი და მსტყინებითი. პოეტის ტრადიციული შეცდობა მდგომარება და იმაში, რომ მას იმ დროს ჯერ კიდევ არ ესმოდა, თუ რა უფლდეს ბოირტება წარმოადგენდა კონტრ - რეკლამაციონერა და მწველები. ბოლი მეფის დესტაბილთან და სეურთაზორის ამპერიალიზთან.

პროლეტარული რევოლუციის ტალღებმა, რომლებიც მიმდინარე იმერ - კავკასიის ღრმა გარდატეხა განაიწიეს გლვბით პოეტის სოფლკეთებაში და რასაკვირველია, შემოხევათი არ იყო, რომ მან სახეობი გასწყვიტა კვე

თბილისის სამხატვრო აკადემიის ახალგაზრდა სტუდენტებმა — კომკავშირელებმა რუბ. თვაცემ და კ. მერაბიშვილმა დაამთავრეს ახ. სერგო ორჯონიკიძის ბიუსტი. ორივე სტუდენტი სახალხო მომხანდრის პროფ. ი. ნიკოლაძის მოწოდებითა და წრეულის აქტივობებს აკადემიას.

ყოფილ თახზთარეობას და გადავად მრავლტარული რეკლამაციის მხარეზე. აღენიშნავთ რა ამ მეტად უმნიშვნელო მხარეს მის პოეზიაში, — პატრიოტულ სოფლკეთებებს, ჩვენ მაინც უნდა ვთქვათ, რომ ავი, თანხიანის კალამი არც ერთ შემთხვევაში არ გამოხატავდა აგრესიულ ნაციონალიზმს, აზალდეს არ ყოფილა მიმართული რომელიმე ხალხის წინააღმდეგ. პირაქით, ის ყოველთვის იყო გრავნებათა შორის შეუღობა და მტრების მოწყობაღმდეგ. სასილში შეტყებათი მოწინააღმდეგე, პოემაში „დავით სასუწნელი“, იგი პირდაპირ ჰქედავებს ანტიმთლიტარიზმის იდეას, ომის კოლექციის იდეას, მოწინააღმდეგე მხარის ჯარების გახრწნის საშუალებით. აქედან ცხადია, თუ ჩატომ იყო, ოვანესიანი სატყარი წინააღმდეგე სომხეთთანთან (1906 წ.) და ჰართიელ-სომხეთი (1919 წ.) შეტყებათი. რაიც მან არა ერთხელ დაატყტა ამ სისაჰალის წინააღმდეგ გამოსკოლით.

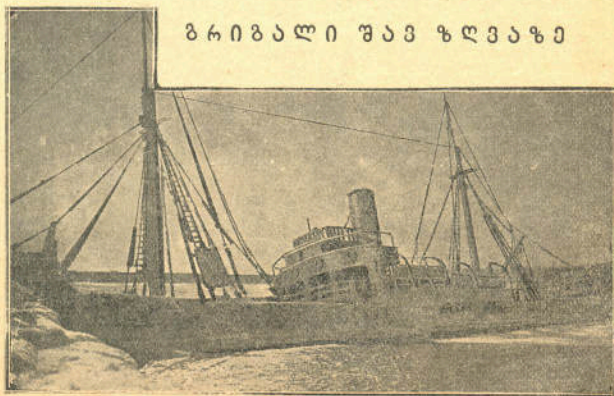
აველას აზრით, თუ რაგორ თავადგებით ეწეოდა პრესა პრიაგანდის ამერ - კავკასიის ხალხების ძმური სოლიდარობის იდეასა-

თვის, აველას აზრით მისი მეგობრული ურთიერთობა საქართველოს საზოგადოებრიობის ხეათყოს წარმომადგენლებთან, 1906 წელში, სომხ — თათართა გამამდგრებელი შეტყების მომენტში, ოვანეს თუმნიანი თვითონ დადიოდა შეიარაღებულ სომხეთა და თათართა სოფლებში და მასებს შორის პირდად ეწეოდა ენერგიულ აგრესიის ხალხის კლტების თავიდან ასაცილებლად. პოეტის ასეთმა თავგანწირულმა ზრუნვამ, აგრესიამ, გასკრა: ყაზახ-ლორის რაიონში აცილებულ იქნა ზოკან-ქულეტი და ამ ფაქტს, გ. ი. თავის მიღწევის, თვითონ პოეტი გაცოლებით უფრო მაღლა აყენებდა, ვიდრე ზოელ თავის პოეტური ნაწარმების.

ჩვენ აღენიშნავთ ამ დიდი პოეტის რაგოიკ ღრავნების, ისე დღევანდები. ავერა თავისი მარგებთი ოვანეს თუმნიანის ახლო სტდას ჩვენს ეპოქასთან. სწორედ ამიტომ სომხეთის პროლეტარიატი აფასებს მის ლიტერატურული შემეკიდობას, რაგორც ნამდვილი სახალხო პოეტის შემეკიდობის ნაყოფს.

სურამი,

ბ რ ი ზ ა ლ ი შ ა ვ ზ ღ ვ ა ზ ი

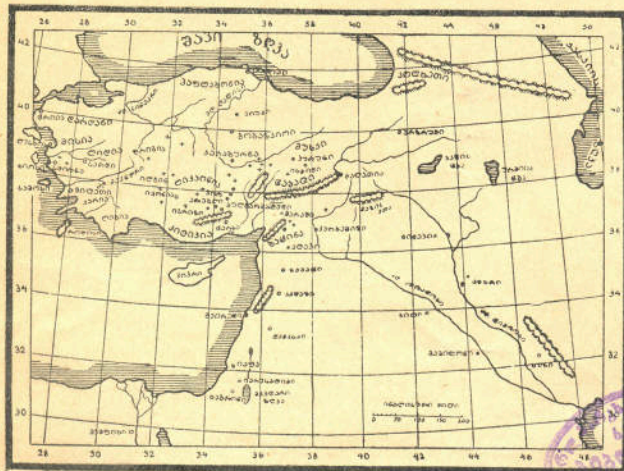
20 თებერვალს საშინელმა გრივალმა ნოვოროსისკში ლუხას მოვლიჯა თურქეთის გემი „იფი ისტამბულ“, რომელიც ნავთსაღურის კედლზე მიახეტუა. გემი სანახევრად ჩაიძირა. რაზმები არაეინ დილუჟულა, სურათზე — დაზიანებული გემი.

საქართველოს მუზეუმის მრავალ ღირს-
შესანიშნავ კოლექციებში ერთ-ერთი იუ-
ზიათი კოლექცია ხეთური ბარელიეფია,
რომელიც კილიკიის ტავრიდან არის ჩა-
მოტანილი; ხნოვანობით იგი სამი ათასი
წლის მეტისაა და ხეთური ხელოვნების
საყურადღებო ნიმუშს წარმოადგენს

ძეის და ლამობის მაშინდელი მსოფლიოს
ბატონ-პატრონად გადაიქცეს. ამ ღრის
ხეთის სამეფო გადაჭიმული იყო სარდი-
დან მოყოლებული ეფრატის სათავე-
ბამდე, ხოლო სამხრეთით მდინარე ორონ-
ტამდე სირიაში, სადაც ხეთელები და
ეგვიპტელები არა ერთხელ შეხვდნენ ურ-

რთის ქვეყანაში, არც მისი ვაჭარი
უნდა შეუშავა შენს ქვეყანაში და ვერც
შენს ქვეყანაზე უნდა გაიაროს მან. მაგ-
რამ, თუ მაინც შემოვიდა იგი შენს ქვე-
ყანაში, დაიჭირე და მიიყვანე მესთან
(ხეთის მეფესთან). ეს სიტყვა შენ ფიცად
უნდა დავედგას.

მაგრამ დღეებში მყოფ ხეთის სამე-
ფოს მალე კარს მოადგა შავი დღეები.
ასურელებმა და მუსკებმა (მესეტებმა) თან-
დათან შეასუსტეს მისი ბატონობა. 717
წელს ქ. წ. საბოლოოდ მოისპო ხეთე-
ლების უქანასწელი სამთავრო. მოისპო
და განადგურდა მათი სახელმწიფო და
მათი პოლიტიკური ძლიერება. სამაგიე-
როდ წარუხოცელი დარჩა ის კულტუ-
რული კვალი, რომელიც ხეთელებმა კა-
ცობრიობის წინსვლის ისტორიაში აღ-
ბეჭდეს. გეოგრაფიულმა მდებარეობამ
და ისტორიულმა პირობებმა ხეთის დაა-
კისრა უდიდესი კულტურული როლი.
დიდი ხნის განმავლობაში ხეთელებს გა-

ხეთის ქვეყნის რუკა (ა. კოულეით)

ხეთიუ ი ბარელიეფი (საქ. მუზ.
კოლექცია)

ხეთა (ეგვიპტური წყაროების მიხედ-
ვით ხეტა, ხოლო ასურულად მატტი) სა-
ხელწოდება იმ დიდი სახელმწიფოსი,
რომელიც არსებობდა წინა აზიაში ჩვე-
ნი წვლალრიცხვის უწინ მეორე ათა-
სეულ წლებში. იგი წარმოადგენდა კონ-
ფედერაციას, რომლის შემადგენლობაში
6-8 მსხვილი ეთნიური ერთეული შედი-
ოდა. ყველაზე ადრინდელი ცნობა ხე-
თელების სახელმწიფოს შესახებ ეკუთ-
ვნის 1926 წელს ქ. წ. მისი პოლიტიკუ-

თიერთს სამეფრო-სასიცოცხლო ბრძო-
ლაში. ძლიერების ეპოქაში ხეთის მეფენი
იმდენად ქედმაღლობდნენ, რომ თავიანთ
სახელწოდებას მზეობით ახსენებდნენ ხოლ-
მე. ჩვენ დრომდე მოღწეულია ერთი
უძველესი საერთაშორისო ხელშეკრულებ-
ის ძეგლი, რომელიც ხეთის მეფეს **ლუდ-
ხალიას** დაუდგია ამურუს მეფესთან 1259
წ. ქ. წ. ამ ძეგლში სხვათა შორის სწე-
რია: „თუ მეფე მისრის (ეგვიპტის) ქვე-
ყნისა მზის (ე. ი. ხეთის მეფის) მტერია,

მაშინ შენი
მტერიც უნ-
და იყოს. და
თუ მეფე
კარადუნისა
(ბაბილო-
ნის) ქვეყ-
ნისა მზის
(ხეთის მე-
ფის) მეგო-
ბარია, მა-
შინ იგი შე-

დაჭკნდათ ევროპაში აზიის კულტურუ-
ლი მიღწევები. თუ საბერძნეთის და შემ-
დეგ მასზე აღმოცენებული ევროპის კულ-
ტურა კაცობრიობის ისტორიაში ეგრე
დაწინაურებული ჩანს, უნდა ვიცოდეთ,
რომ იგი სხვათა შორის ხეთური კულ-
ტურის ზეგავლენის ნაყოფია. ხეთელებმა
მათი ხანგრძლივი არსებობის მანძილზე
შექმნეს უდიდესი ლირებულების მქონე ხე-
ლოვნება, კანონმდებლობა, რელიგია და
სხვა, რომლებიც შემდეგ თაობათ გადა-
ეცა, როგორც კულტურული განძი და
საფუძველი შემდგომი განვითარებისა
წარმატებისათვის.

ხეთის მეომრები (კადემის ბრძოლის მონაწილენი 717 წ. ქ. წ.)

რი ძლიერების აპოგეა XIV-XII სს.
ქ. წ. როდესაც ხეთა ეგვიპტეს მუტუქედ
გამოწის, ბაბილონის წარმატებით ებრ-

ნი მტერიც არის; მაგრამ თუ იგი მზის
მტერია, ესევე უნდა იყოს შენი მტერი.
შენი ვაჭარი არ უნდა შევიდეს ასუ-

ცნობის მოყვარე მკითხველი ალბად შეგვეტიონება, თუ საიდან ვიცით ჩვენ ამდენად შორეული დროის ვითარებები. მკითხველს უნდა მოეახსენოთ, რომ მეცნიერების უნარს, თავდადებას და გამძაბობას ბევრი შეუძლია. აღმოჩენები ხეთური კულტურის დარგში საერთო ისტორიული და არქეოლოგიური მეც-

ხეთელი (მ. ზემპერიტ) ლეკი

ნიერების საუკეთესო ფურცლებს შეადგენენ. წინა აზიაში (კაპადოკია), სირია, (დასავლეთი მცირე აზია) წარმოებულმა არქეოლოგიურმა გათხრებმა მიწის წიაღიდან შვის სინათლეზე გამოიტანეს შესანიშნავი ძეგლები, რომელთაგან ჩვენს წინაშე გადაშალეს დიდი და ორიგინალური ხეთური კულტურა. სხვათა შორის აღმოჩენილია ხეთელების დედაქალაქი ხატტუსა (ცხლანდელი ბოლანჯიოი), სადაც ნაპოვნია სახელმწიფო არქივი. არქივი შეიცავს 10.000 ლურსმელ წარწერას თხიხს დაფას, რომლის ტექსტსაც გაწვდის ძვირფასი იმპერიონდელ პოლიტიკურ ცნობებს, კულტურულ და ლიტერატურულ მასალებს. ამას გარდა აღმოჩენილია სხვადასხვა

მიტანელი (მ. ზემპერიტ) მეგრელი

ადგილებში მრავალი მონუმენტალური ძეგლი, ბარელიეფი, ხატოვანი და ლურსმული წარწერა, წერილი ნივთები და სხვა.

საქართველოს მუზეუმის ბარელიეფი ერთ-ერთ ასეთ ხეთის ქვეყანაში აღმოჩენილ ხეთურ ძეგლს წარმოადგენს. ბარელიეფი ბაზალტის ქვაა, რომელზედაც ამოკანდაკებულია სამსვერპლოს წინაშე მდგომი მამაკაცი. მას მარცხენა ხელში ყოჩორის მტკნარი და პურის თავთავი (?) უჭირავს. წინ მამარზე ჰკიდია ტანსაცმლის ატრიბუტი. თუმცა ქანდაკების ზუტუტი თმა და წვერი მას უფრო ასურელს მიაგნავს, მაგრამ ჩვენ ვიც-

ნობთ სხვას, ხეთის ქვეყანაში ნაპოვნ ბარელიეფებს, რომელნიც ჩვენს ქანდაკებას მიეგზავნებიან და ხეთური ხელოვნების ნიმუშად არიან ცნობილი. მაგალითად ქანდაკება იბირისის კლდზე, ქანდაკება ლომების კვარცხლბეკზე და სხვანი.

უნდა ითქვას, რომ ჩვენი ინტერესი ხეთური კულტურისადმი მარტალ-მარტო საქართველოს მუზეუმის ბარელიეფით როდი განისაზღვრება. ამ ინტერესს სხვა გავიგებაც კვებავს. საგულისხმოა, რომ ხეთის კონფედერაციის ზოგიერთი ეთნოური ერთეული, მეცნიერების აზრით, ქართველებს და კავკასიის ავტოხტონებს ეხათესავნება. ბოლო დროს გამოთქმულია მოსაზრება (ე. ფორერი, მ. წერეთელი და სხვ.), რომ ხეთის ენებიდან პროტოხატური და ბალაური ქართულ ენასთან უნდა იდენტიფიკაციას და რომ ანთროპოლოგიურად ხეთელების ტიპი ლეკს მიეგზავნება. მეორეს მხრივ, ფიქრობენ, რომ ხეთელების ტიპი ანთროპოლოგიურად მიტანელებს ენათესავენ, ხოლო მიტანელები მეგრელების მინამეზგის უნდა იყვნენ.

ხეშოლდამკვირვებელმა მოსაზრებები ჯერჯერობით მხოლოდ სამუშაო მიმოტეხებითა. არც მეტი, არც ნაკლები. მათი საბოლოოდ დამტკიცება ახალი კვლევა-ძიების და ხეთური მასალების გამარჯვლებს მოითხოვს. დღემდე აღმოჩენილი ხეთური ძეგლების მიხედვით აშკარაა, რომ ხეთის სამეფო მეტის-მეტად ნარევი ელემენტებისაგან ყოფილა შემდგარი. ამ ნარევიდან სხვადასხვა ეთნოური ელემენტების ამომარცხლა მძიმე პრობლემა. მისი გადაჭრა იმდენად გაადვილდება, რამდენადაც ახალი მასალები ჩვენი ტეხა მეცნიერებისა. ეს კი ახალ არქეოლოგიურ გათხრებს და სისტემატური მუშაობას მოითხოვს. ქართული მეცნიერება მოვალეა თავისი წვლილი შეიტანოს ამ მუშაობაში.

გ. ჩიბაძე.

აზხ. ი. სვერდლოვი

16 მარტს ათი წელი შესრულდა აზხ. იაკობ მიხეილის მე სვერდლოვის გარდაცვალების დღიდან.

აზხ. იაკობ სვერდლოვი დაიბადა 1885 წ. ნიჟნი-ნოვგოროდში. ახალგაზრდობიდანვე ჩაება ის რევოლუციონერ მუშაობაში და ჩქარა პროფესიონალი-რევოლუციონერი შეიქნა. 17 წლის იყო, როცა პირველად დააპატიმრეს და 21 1/2 წლის ციხე მიუსაჯეს. 1909 წ. ი. სვერდლოვი გადასახლეს ნარიმის მხარეში, საიდანაც ჩქარა გაიქცა. პეტერბურგში კვლავ დააპატიმრეს და ისევ ნარიმის მხარეში გადასახლეს. 1912 წ. სვერდლოვი კიდევ მოახრხა გაქცევა და რევოლუციონერი მუშაობა განაახლა პეტერბურგის მუშებს შორის. სვერდლოვი გასცა პროვოკატორმა მალონოვსკიმ და გადასახლეს ტურუხანის მხარეში, საიდანაც იგი მხოლოდ თებერვლის რევოლუციამ განათავისუფლა.

1917 წ. სვერდლოვი არჩეულ იქნა ბოლშევიკური პარტიის ცეკას წევრად, იმავე წლის ნოემბერში კი-რუსეთის ცეკის თავმჯდომარედ, რა თანამდებობაზედაც მუშაობდა სიკვდილამდე.

როგორც ჩვენმა მკითხველებმა იციან, წარსულ წელს ბერლინელ კომუნისტების ერთმა წევრმა გაიტაცა მენშევიკურ „ფორვერტს“-ის რედაქტორი შვარი, რომელსაც სიტყვა უნდა წარმოეთქვა ბერლინის რაღობა-საფუძვრში. მის მაგიერ ჯავშნისანის ადვინს წინააღმდეგ სიტყვა წარმოთქვა კომუნისტმა. გერმანიის ბურჟუაზიულმა სასამართლომ სამი კომუნისტი, რომლებმაც მონაწილეობა მიიღეს შვარის გატაცებაში, მოუსაჯა რამდენიმე თვის პატიმრობა. სწრაფად მარცნიდან მარჯვნივ-აზხ. ფიასკი, აზხ. შერმენსკი და აზხ. პოიკი, რომლებმაც გაიტაცეს „ფორვერტს“-ის რედაქტორი.

იპოზ მანსებაზვილი.

„ნაროდოლოცებმა“ გადარწმუნეს მოც-
ლათ მშრომელი ხალხის სისხლის მსმელი, შეუ-
ბრალელები მეფე აღესრულდნენ მეორე.

მეფის მოკვლის საქმე მიწოდებული ჰქონდა
ტერორისტების ერთ ჯგუფს.

სათავეში ამ ჯგუფს უდგნენ: ქელოზოვი,
პეროვსკია, კიბალჩიჩი და სხვ.

ტერორისტი „ნაროდოლოცები“ ყოველი
უფის ნაბიჯზე სდევდნენ მეფეს მოსალაგად.

ნ. ი. კიბალჩიჩი

ჯერ კიდევ ყირიმში დაუპირეს მოკვლა, რა
წამს გაიგო ეს ამბავი მეფემ, მაშინვე დასტოვა
ყირიმში და პეტერბურგში გამოემართა. მაგრამ
გზაშიც ხანადი ჰქონდა დაგებული ორ ადგი-
ლას. აღესრულდა მოკვლა, ეკატერინოსლავის გუ-
ბერნიაში, რკინის გზის ხიდი იყო მომზადებული
ასაფეთქებლად. აგრეთვე მოსკოვში რკინის გზის
ლიანდაგს ნალში ჰქონდა ჩადებული და მოლოდ
შემთხვევით ხელწიფივდნენ ორსავე ადგილას ხიფათს
გადდებოდა.

შემდეგ იყო და ხალტურინმა სასახლე ააფე-
თქა, სწორედ სადილობის დროს; ხელწიფივდნენ
მთელი ოჯახით ვერ გადაარჩნებოდა დაღუპვას,
რომ უბრალო შემთხვევის გამო სადილი არ
დაგვიანებულყო: სწორედ ამ დღეს უყვებოდა
დიდ მოვლოდენ დიდ სტუმრებს, მაგრამ მატა-
რუმდნენ დაივიწყა ნახევარ საათით და ამ გა-
რუმებამ მეფე და მისი სტუმრებიც სიკვდილს
გადაარჩინა.

ახლა პეტერბურგში შედგნენ დენვას. ამ
გამუდმებულ დღეში ხელწიფივდნენ ისე იყო თურმე
დაზინებული, რომ სასახლეში ღამითი ვეღარ
რჩებოდა და ხან მემკვიდრეობათა ათედა ღამეს,
ხან სხვა თავის მონათესავეებთან.

ერთი ჩვეულება ჰქონდა მეფის ახემებული,
და ვერც დავამა ვერც შოშმა ხელი ვერ ააღუ-
ბინ ამბავი: ყოველ კვირას დღისით მანქნში დაი-
წყებოდა, სადაც ცხენოსან გვარდის ადგილე-
ბის გარეშეობა იყო.

რევოლუციონერებმა თევობით თვალყური
ადევნეს და შენიშნეს შემდეგი: პირველი, რომ
სულ ერთი და იმავე გზით დაიარებოდა მეფე,
მეორე კიდევ, რომ მანქნიდან ან სახლში ბრუნ-
დებოდა პირდაპირ, ან მემკვიდრეობათა შეიღოდა
სტუმრად. პირველ შემთხვევაში იწვევდნენ და
დიდი იტალიანური ქუჩით უდა გასულიყო მეფე
ეკატერინის არხზე და აქედან თავის სასახლეს.

მეორე შემთხვევაში უნდა გაეცლი პატარა ბა-
ლის ქუჩა და მოსულიყო ნევის პირსავეტსკი,
სადაც მემკვიდრის სასახლე იდგას. ორივე გზა
ისე შეჭრის ტერორისტებმა, რომ მეფეს გასაყა-
ლი არ ჰქონდა, ხანადი უნდა მოეყოლა.

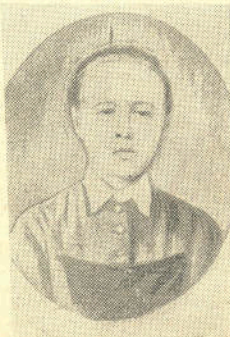
პატარა ბაღის ქუჩა ვიწროა ძალიან. ნევის
პირსავეტსკი ყუთთან ერთ მხარეს მრავალსა-
თულოანი სახლი იდგა, ქუჩის პირად ღრმა ბნე-
ლი სარდაფი ჰქონდა სახლს, სადაც საძებო გა-
ჭრად იყო მოწყობილი. ვაჭრობდნენ ცალი და
ქმარი.

არც დიდი ვაჭრობა იყო მაინც და მაინც
გაჩაღებული. არც ამისთვის იყო ეს დუქანი გა-
ლუბული. ტერორისტები თურმე დღე და ღამ
გაჩაღებული სიბირიდან მიწას ქუჩის ქვეშ
მთელ სიგანზე, ქუჩის ერთ პირიდან მეორემდე,
ნათხარი მიწით ტომრებს ავსებდნენ და აქვე დუ-
ქანში ჰმალავდნენ. თხრა რომ გაათავეს, თხრილ-
ში დიდძალი ნაღბი ჩადეს. თუ მეფე აქეთ გა-
მოეულიდა, დუქნიდან ნაღბს ააფეთქებდნენ.

მეორე გზა, გ. ი. ინტენერის და დიდი
იტალიანური ქუჩა სულ სხვა გვეგანე იყო მო-
წყობილი.

ამ დროს დააპატიმრეს ქელოზოვი, მთელი
ამ საქმის მოთვე და სულის ჩამდგმელი, საო-
ცარი მხედრობის და ენერგიის კაცი, ჭკვიანი, მო-
ხერხებული და მოფიქრებული თურმე იდგნო,
ამის დაჭრით მთელი ეს საქმე ჩაიშლებოდა
მაგრამ შეუდგნენ. მის მოადგილე იყო ქალი
პეროვსკია. და ამ სუსტმა ქალმა, როდესაც
დაინახა, თუ რა დიდი და სასახლესმგებლო
მოვალეობა დააწევა მას, მოკრიბა მთელი თავი-
სი და ღამე და საუკუნე ბოლომდე მიიყვანა.

უკანასკნელ წლის გაივალ, რომ მეფე მანე-
ჟიდან პირდაპირ თავის სასახლეში წავა. რაკი
გზის ქუჩაზე საქმე ისე იყო მოწყობილი, რომ
იქ შევლა არ უნდოდა, ამიტომ მთელი ყურად-
ღება მიქცეული იყო მეორე გზის ქუჩებზე და

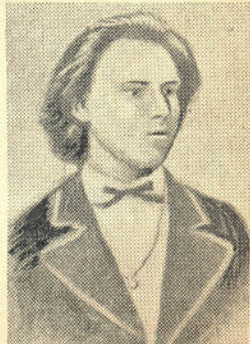

ნ. ი. კიბალჩიჩი

ეკატერინის არხზე. თავთავის ადგილას იდგნენ
დაცემებული გამორწმუნული დარაჯები, რომ-
მთელა ნიშნებით უნდა იწვევებინათ მეფის
მსვლელობა. ეკატერინის არხზე, როგორც უფრო
ხუმ და მიყვებულ ადგილზე დაცემებული
იყვნენ ერთი კაცი, რომელთაც უნდა შესრულე-
ბათ ტერორი.

რაკი შეიტყეს მეფის ამ გზით წამოსვლა,
პეროვსკიამ მაშინვე თავის საუკეთესო ცხენით

შემოსული ცხელი აფრინა ნევის პირსავეტსკი მი-
მართულებით და მალე განდა ეკატერინის არ-
ხის მეორე მხარეს. აქეთა მხარეს კი, სადაც დი-
დი იტალიანური ქუჩა არბთან თავდებოდა, იდ-
გნენ რასაკოვი და გრინვეცკი. ცხენი ქუჩის შე-
მოსახვევიდან ცოტა დაშორებით იდგნენ, ასე
რომ ამ შეცვლით თვალყურედდებინათ მეფის
მსვლელობისათვის და დროზე მომზადებულიყ-
ნენ. ამ სწორად ამიტომ მოაწერა პეროვსკიამ

ნ. ი. კიბალჩიჩი

არხის მეორე მხარეს და დადგა ისეთ, აღაგას,
სადაცნად დიდი იტალიანური ქუჩა კარგად
სადანა.

მეფე რომ არხს მოუახლოვდა, პეროვსკიამ
თეთრი ხელნახოცის აქწივედ აცნობა ეს რა-
საკოვი და გრინვეცკის, თომელები არხის მოა-
ჯრეს იდგნენ მოუდებულნი, პირველად ყუბა-
რა რასაკოვიც ესრელა და სულ ერთი. ტულის
უკან ნაყოფი ჩამოვიდა და ცხენი შედგნენ.
ხელწიფივდნენ იმდენი იყო გულადან ჩამო-
ტრიაოდა. პოლიციისტიკრა, რომელიც წინ მიე-
დებოდა მარხილთ, მოუახლოვდა ხელწიფივდნენ
და დიდს მადარბით ეხვეწებოდა თურმე, ჩამუ-
დებოდა მის ცხენზე და გაჩაგრებულყო სასახლე-
სკენ. მეფემ არ დაუფრია.

გათამამებული იყო, რომ გადურჩა ხიფათს,
გასწრა რასაკოვისკენ, რომელიც, ხელწიფივდნენ თა-
მამახლელ ყანახსენ უკვე მტკობელი ჰყავდათ.

— ვინ ხარ— შევითხრა მეფემ რასაკოვი.
— სტუდენტი რასაკოვი,— იყო პასუხი.
— Хорун! — სთქვა ხელწიფივდნენ და გა-
რუნდა.

არ გაუფლოა მეფეს სულ რამდენიმე ნაბი-
ჯი, რომ აქანვე დაიკმული მიყვებულყო გზა.
ხედავს გაიპარა წაწილი, შედგნენ და გამო-
იყო უბიდან ყუბაზა და სულ ერთი. რკინის
ნახილზე მოგ ფრებში სიბოლნა მას. მეფე და
გრინვეცკი იქვე უსულად დაეცნენ.

ეს ამბავი მიზანდა ნაწუღდნენ პირველ სა-
სახლეს, ის ელვის სისწრაფით მთელ მალე პეტრ-
ბურგს.

მეფის მოკვლის წინა დღეებში პეტრბურგ-
ში მტდ და დამკმული მდგომარეობა იყო. ამი-
ტომ უნივერსიტეტის ორატორმა მტუტყვამ
სტუდენტების ვიზიტია, რომ რამდენიმე დღის
წინ დაიკრინილყოფი და ქუჩაში სიარულს მო-
ვიწყებდნენ.

მეფის მოკვლის ამბავმა ისე გაგვიტაცა, რომ
შინ გარდა აღარ გვიდგებოდა, გვიდგოდა გვენა-
ხა ის ადგილი, სადაც მოხდა ეს მცველობა.

იქნებოდა დახალციხით ხვდით საათი, რომ
ცა სახლიდან გამოვდით. დიდხანს არ გაუფლოა,
რომ უკვე მცველობის ადგილას ვიყავით. კარ-

გა ბოლიადა ბაზიშ შყროლიყო. ბმა მალა ლა-
პარაკი არ იმყოფა. ბოლიადა გავაქოცილები
როსალსაც ვებოდნენ. თურქი ეტლის მატარებლებს
და მეფის ტანისამოსის ნაგლეჯებს ჰკრებდნენ.

მეცელეობის ადგილი შემდეგ სურათს წარ-
მოადგენდა შუა ქუჩაში დიდი, კარგად მოზრ-
დილი ორიმი ფეხი, ასე ერთი არმიის სარგე-
სიგანა, ერთი არმიის სილრეგ ეგნებინდა. ეს
ორიმა ამოფხანბარა პირველ კუბბაკას, რომელიც
როსალსაც მართავდა, ასე ადგენდა კი, სადაც მო-
კლული იყო მეფე, სისხლის კვალი მოჩანდა და
კოტბოლენი ტანისამოსის ნაგლეჯები.

ამ საკმის ყველა მომანწილენი მალე დაბა-
ტრებოდა. საგანგებო სასამართლოს გადადგა მათი
საზე გასარჩევით. სასამართლომ უნებ მათგან
სიკვდილით დასჯა გენდაუწყებელი. ხუთი ღიუნენ:
ყვლიაბოვი, პეროვსკაია, კიბარისი, მიხაილოვი
და რისაკოვი. მეექვსე კი, ქალი გვსია გენდელმანი,
მომხიბარე იყო, ამიტომ მისი დასჯა გადადგეს
და ციხეში დასაჯეს.

მეცელეობა მარტში მოხდა და აპრილში
სასჯელი უკვე სისრულეში მოივსებდა. ჩამოღორ-
ჩეს საჯაროდ, სემინთოვის მოედანზე. ეს მოედან-
ი იყო ეზო სემინთოვის პოლკის მოედანი.

დიდ ლა ეტლში სამ როგზე გაწყობილი
იყო ხუთი სკამი. სკამებზე ისხდნენ ყვლიაბოვი,
პეროვსკაია, კაბარისი, მიხაილოვი და რისა-
კოვი. ეტლს ყოველმხრივ შემორტყმული ჰყავდა
დიდძალი ჯარი.

პირველ როგში იჯდა ყვლიაბოვი და პერო-
ვსკაია: ყვლიაბოვი, ყოველი სტუდენტი, გვების
მედიკი—შუა ტანის კაცად მოჩანდა, მოკლე
წვერი-ფლავით, თავისდაყვლით იჯდა, ყელში
მინიბოლიყო, ტრეკეტელე გაბოიერებულია. მე-
ლიაბოვის, ისე როგორც სხვებსაც სატუსალო ტა-
ნისამოსი გვეცა.

ყვლიაბოვის გვერდით იჯდა პეროვსკაია. ის
იყო მაღალ ჩამქვერბი ტანში ღიუნე, მატრის
მაგარი, სამოხელო. თავს ერთი შეხედვით, მაგალითი,
ყაბალასის მაგარი, ბოლოდნე ცოტა ზემოდ
აწყოლი. მანეთი ცოტა ჯერ გახანგრძლივდა
ჭინბადა და მოკერი თმა ჩამაწყოლიდა მაგალი-
თითრ მუხბუნა. ლაწვეზე მეტი წითელი ლაქები
დაცაჭარბებდა. ტანგამოლით იჯდა და საზეზ
სრული სიმშველდე ტყუბობდა. როგორც ყველა
ბოლს, ისე პეროვსკაიას გრთხელაც თვალთ არ
გამდვდელითა ბაზიშთის.

ყვლიაბოვის უკან იჯდა მიხაილოვი, ქარბ-
ისი შეშა. თუმცა ყველაზე ხელოვნი გახანგრძლი-
ვებოდა, ზურგს უკან სასმე, მაგარად მოკლული,
მაგრამ მიხედვით კასის მიხაილოვი მაინც
აზერებდა ტანის გაბნეობის ხაზილებს, ეცუბო-
ბოდა მაგალი ტანისა იყო. სამე მაღალი ალბნე-
ბილი ჰქონდა და თვალზე ისე აბრიალოდა, გვერ-
დებრბოდა, ტყუი შერყველიყო. გახანგრძლი-
ვთ ბაზის რადაცაც ღელანარბებდა, მაგრამ
სიტყვები არ იმყოფა, ცოტა მოზრბრბით ე-
ყავი.

მიხაილოვის გვერდით, მეორე როგში, იჯდა
კიბარისი, შეთანაბ ტანის კაცი, შავგერბანი,
რბოვით წვერით. სამე შეზიდა და წყნარი ჰქონ-
და, თავლები თითქმის ერთს რალაც უზიჯველ
წერტოს მისიერებად გაშტერბით.

მესამე როგში მარტო იჯდა რისაკოვი. შო-
რიდან სულ გაცივრლას ჰყავდა, მეექვსე-მეშვი-
თისის მოწყვეტ მოგაგონებდათ. ნუ დაივიწყებო,
რომ ის ამ დროს ტანბრტე წოისა იყო, სამთო
ინსტიტუტის პირველი კურსის სტუდენტი. პირ-
ტრტელა, მოკალი სამე ჰქონდა, მოკლე, ცო-
ტად ზემოდ აწყოლი ცხვრით. იჯდა უფრავა.

სემინთოვის მოედანზე, შუა გულში ხუთი
საღორბოდა დგას. აგვე ამართული ამაღლ-
ებელი ესტარადა, სადაც თავი მოყვარა სასამ-
ართლოს და სხვა დაწყვეტებულობა წარმოამდ-
გებდნენ. დაიწყეს გაბანების დაფორმულბები
კოთხე.

პირველად, ჩამოსაღრბობდა მოამხადეს ქე-
ლიაბოვი და პეროვსკაია. ისინი უფასსკებლად
გამბორბენ გაბანების, გულითადად გაბოიერო-
ვნენ მიხაილოვი და კიბარისი, რისაკოვი კი
ხუბრი შეტყვის. ამ უფასსკებლმა გარემოებამ
ძალიან გახანგრძლივა. მეორე გვიკედ ამის მიხედნ.

ყვლიაბოვი და პეროვსკაია საღორბოვლეს
დამორიდებულნი მართ დაიგნბენ, შეყვრილი, რ მე-
გინა, თუ ანთი საზარელი სახანგო ეჩებებოდა.
გულმა საზნელი ტყველი იგრბნო. მეტრ ვეღარ
შეძლო. თვალთ ავარიდებ. წამოვიდო, უკან უპირ
მიხედოდა.

იაკობ მანგეაუვილი.

ნადგედა კონსტანტინეს ასული კრუცსკაია
დაიბადა 1869 წლის 27 თებერვას სტუტერბ-
ოში. 1891 წელს ის შევიდა ქალთა უმაღლესი
კერხობის პირველად დაუკავშირდა სტუდენტ-
ებთან წრეს, სადაც შეუდგა მარტის შრომების
შესრულას. იმავე წელს მასწავლებლად შევიდა
საკვირთა სკოლაში, სადაც მისი ინიციატივით,
ერთიანად გახანგრძლივს გავყვითლის სახით, შე-
მოიღეს მუშათა მოძრაობის ისტორიის სწავ-
ლება.

1893 წ. პეტერბურგში ჩავიდა ნ. ლენინი.
საერთო საკმეზე ჩანარა დაავადებია ისინი დიდი
მეგობრობით. ჩანარა ვლადიმერ ოლიოი დაბა-
ტრებეს, მაგრამ ნ. კრუცსკაია გახანგრძლივდა მუ-
შათბას ქ. პეტერბურგის ფიფიკათა საერთო გა-
ფიცვის მოსაწყობათ. 1896 წ. 5. კრუცსკაიაც

დაბატრბრეს და 7 თვის შემდეგ გადასახლეს
რუსთა გუბერნიამ. ამ დროს ოლიოი სამი წლით
იყო გადასახლებული ციხეებში. აბს. კრუცსკაიას
დიდის ვაიკავებლად მისცეს ლენინთან გამეზავ-
ების უფლება.

გადასახლების ვადის დასრულების შემდეგ
ნ. კ. გადასახლდა მიუნქენში (გერმანია), სადაც
ოლიოთან ერთად „სკრია“-ს რედაქციით მუშა-
ობდა. 1906 წ. ლადიმირ ოლიოი და ნ. კრუცს-
კაია დაბატრბრეს პეტერბურგში, მაგრამ რეაქ-
ციის გაბანგრძლივების შემდეგ პარტიამ მათ წე-
სიდანაბა მისაც კლავა გამეზავებულები
უზიჯებო.

მთავრობი იმპერიალისტური ომის დროს
ელ. ოლიოი და კრუცსკაია ბოლშევიკების მცირე
ჯგუფებთან ერთად გამოვიდნენ მოწოდებით—იმ-
პერიალისტური ომის გადაწყვეტის შესახებ სამო-
ქალაქო ომად. 1915 წ. კი ნ. კრუცსკაიამ მო-
წოდებულმა მიიღო ქალთა საერთაშორისო ან-
ტომილიტარისტულ კონფერენციაც.

1917 წლიდან ნადგედა კონსტანტინეს ასუ-
ლი რუსეთში იმყოფებდა. აქტიურ მონაწილეობას
იღებს რკტობების გადარბოლების მხადებში,
რკტობების გადარბოლების შემდეგ კრუცსკაია
ხდება განათლების კომისიარატის ერთ-ერთი მთა-
ვო ხელმძღვანელად, როგორც კოლეგის წვერი
და პოლიტგანათლების მთავარმართებულობის
ურთისი. ამავე დროს ნ. კ. დიდ ყურადღებას უთ-
მობს ლიტერატურულ მუშაობას, პირენარა და
ქალთა მოძრაობას, კონკერტის და სხვ.

20 წლის ერთად ბოროლდა ნ. კ. და ე.
ოლიოი დაავადებია მტკიცე გვიარბობის მადე-
ბით. გადასახლების დროს, გვიარბობის—გვე-
ლგან, სადაც ე. ოლიოს უზებოდა კლუბი, ნ. კ.
ენბარბობდა მას და ყოველ ღონისძიებას მზა-
რობდა, რომ მისთვის მუშაობის ხელისშეწყობით
პირბობი შეეშინა.

1905 წ. როცა დეკემბრის აჯანყების და-
მარტების შემდეგ, ოლიოი მუშაობას აწარმო-
ებდა ბოლშევიკური ფრაქციის ცენტრის შესა-
კმნებლად, 1917 წ. როცა ოლიოი ემხრობდა
კერხობის გაბნევის, მათობის სასახლის ადგენის
და სამტყობა ხელმძღვანელების გამეზავების და-
მეს—ნადგედა კონსტანტინეს ასული მუდამ
ოლიოს გვერდით იყო.

1917 ¹² III 1929

12 წელი გაიდა მას შემდეგ, რაც რუსეთს
ყოველი იმპერიის ხალხებმა თავიდან მოიშორეს
თეთიმპერბოლობა.

1917 წლის 12 მარტს—ეს არის თეთი
მამუბებლობის თეთიმპერბოლად დამბობის დღე.
მისი ლობის და გაბრწვნი პიროცეს კი დიდი
ზნით ადრე დაიწყო. ამას მშენებრად ხელ-
ყვებდა უფრო შორმეგობრებლად თეთიმპერ-
ბოლობათან დაეკმინებულ კლასებთან და ად-
გნდნენ ძველი რეჟიმის გადარჩენის გეგმებს.

არსებობდა რამდენიმე ასეთი გეგმა. ასე, მა-
გალითად, გახანგრძლი იყო ალგენდარა ფეო-
დორიკა გატყვება სამხედრო გერზე და მისი
უყვანა ინგლისში, რომ მეფე გაბნევისგუფ-
ბოლიყო“ მისი „ამენე გაყვლითაგან“. მეორე
გეგმა—გატყვებას უპირებდნენ ნიკოლზ მერ-
ი და რეგენბათ მიხილეს მიხედვით ძვე-
ლი რეჟიმის რანბების მსახვე ჯგუფები ამირე-
და მეფის მატარებლის ხელში ჩაგდებას, ნიკო-
ლოზ მერიოსგან გადადგომის მოთხოვნა და
მისი შვილის გამოცხადებას მეფედ. გგნ. დენი-
კინის მოწმობით, გახანგრძლი იყო ნიკოლზ
მერიოს მოკლა იმ შემთხვევაში, თუ იგი ნება-
ყოფილით არ დათანხმებოდა გადადგომასზე.
გგნ. ალექსეევმა შეიძოშავა სამხედრო დიტკა-
ტურის შემოღების პროექტი.

თავის თავად ცხადია, რომ მთელ ამ „ხე-
ვიან-გადატრბოლებს“ მოხდენის გეგმების ასა-
ზრდობდა „მზი მასების რკვლითეფიკური
გამოსტლი“ წინაშე. თეთიმპერბოლობის „გა-
ანალგზარბავება“ და „შელანაგება“ მოხნდა
სასადა თეთიმპერბოლობის ისეთ რკვლტრე-
ტკიას, რომ მას უკეთ მოეხერხებოდა რუსეთის
იმპერიალისტური ბურჟუაზიის ამოცანებში. და
როცა ცხადი მეფია, რომ რუსეთს უკვე აღარ
შეუძლიდა ბოროლა, რომ ომის შემდგომი გაგრძე-
ლ-მა აძლიერებს რკვლითეფის საფრთხეს, რუ-
სეთის მმართველი კლასების ერთ ნაწილში სე-

როსთხლად დაიწყეს ლაპარაკი სებატრტიულ
ზავზე, როგორც მთავალდგენელი რეგვილიტი-
ლსიან თვის დაღწევის ერთად ერთ საშუაე-
ბაზე. იანდვის მოსიხვება დაიწყო.

დაბატრბრებული ნიკოლოზ მერიო

მგრამ თეთიმპერბოლობის გადარჩენის
ცდების ყველა გეგმები და ამხებობა პიტრბო-
და მოსკოვის პროლეტარიატმა.

უდიდესი საწარმოო თათბირების რიგში ბოლოში მრევლუბის პროდუქციის თვითღირებულების შესაძლებლად და ღირსების გასაუმჯობესებლად.

საწარმოო თათბირების მუშაობის საკუთარ შემოწმებაში გამოაცხვდა თათბირების მუშაობა, მუშათა ფართი მასები ჩააბა მასში.

დაკორნებული ხელები, რომლებსაც თვითღირსების მოზმარა მზირად ათვრ უფრო მწვლია

გვლთა პროდუქციის გამგების მიერ შემუშავებული შეკითხვის ფურცლებით, ისინი თითონ ადგენენ ადგილებზე საკუთარ ფურცლებს, რომლებიც მრავალ წერილობას ეტებიან.

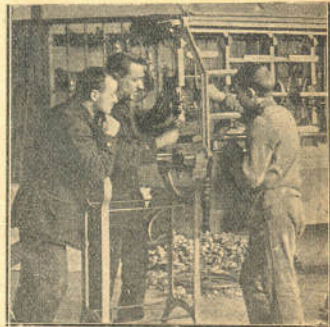
თორი შეხვედრით ეს წერილობები შეიძლება ხედმეტად, უადგილოდ გვეჩვენოს, მაგრამ შემდეგ, როდესაც გულდასმით გაარჩევ ვეც დავწერი წინადადებებს, ერთბაშად დავრწმუნდები, თუ რამდენად ძვირფასია ეს წერილობები, თუ

ცენტრალური კომისიის მაგდისთან და ზეპირი წინადადებებით ავსებენ მისს, რაც ანეტრში ვერ მოთავსდა ან რაც მშედველი იყო.

ისინი მოკლედ მოსკრას სიტყვას და მაშინვე უკან ბრუნდებიან. მათ ძალიან კარგად იციან, თუ რამდენად ძვირფასია საშუალო დრო, რამდენად ჯდება მანქანის გაჩერების ყოველწუთი. მაგრამ არის უმცირესობა, რომლისთვისაც დათვალეობა ფუჭი სიტყვაა. ეს ხალხი საერ-

დამთავრებული კომისიის სხდომა

მუშის წინადადების პრაქტიკულად შემოწმება

მანქანასთან, ან დახასთან მუშაობაზე, წარმოებისათვის გულშემატკივარ მუშების მრავალი ათი ათასი დამკვეთი ხელი შეუდგა დათვალეობების ჩამოყალიბებაში კომისიების ყუთების შექმნასთან დაკავშირებით.

საჭიროა, თვითღირსი ანეტრების უდიდესი მარაგი—აი ის ბალახი, რომელიც გვაქვს ამჟამად მთელ რიგ ფაბრიკებსა და ქარხნებში,

ლობის ქარხნის, ორთქლმწვანებისა და ვაგონების ქარხნებში შეკრებილი ანეტრები.

რკინის ჭრის პროდუქტებშიც ყველაზე წინ სდგას დათვალეობების კამპანიაში. მთელი რიგი დამკვეთები, გამოყონებულთა კონფერენცია, საწარმოო გამოყვანილი გარეგანი მხარე იმისა, რაც გავითვალისწინებთ დათვალეობების საუკეთესოდ დასატარებლად.

ხოლო მანქანის მხარე საუკეთესოდ მოსწონს ორ თათბირში—მანქანების შემკეთებელი ქარხნისა და დღისას საქარხნო კომიტეტებთან. ჰეარტლითა და მუხრით გაშვებული მუშები შეუწყვეტლად მიდიან დათვალეობების ჩამოყალიბებაში

ახეული წინადადებით ეცხება ყუთები

პასუხები იკრიბება, მათ ჯამი უკეთდება და საწარმოებში პასუხებით იესება ქალაქის გრძელ-გრძელი ფურცლები.

ამ. სტალინის სახელობის (თბილისის) ორთქლმწვანების შემკეთებელ ქარხანაში დარიგებულია 2000-მდე ანეტრ, დბოში—ათასზე მეტი. რკინის ხელები არ მკაფიოდლებიან რკინის

დაზგა უშუქობს. მუშა მდღე გაცდინა

ეხეც „წევებს“ წარმოებას

ერთმანეთთან მჭიდროდ დაკავშირებული საწარმოო პროცესების დარღვევა.

ლოთობა ფაბრიკებსა და ქარხნებში საშიშ სახეს ღებულობს და ავიტომ სასტიკი დროულად უნდა ჩათვალეს კანონი ლოთობასთან ენერგული ბრძოლის შესახებ, რომლის გამოცემაზეც აბიურეს საკუთარი სახელობაზე.

საშუალო გაცდენა, დაუდგეობა, გულგრილად მუშაობა—აი რის წინააღმდეგ ილაშქრებს დათვალეობების კამპანია.

მუშათა ინიციატივის გამოცემა მთავრდება. ყველა მდგომარეობა კიდევ არ იცით, მაგრამ ეხლავე შეიძლება გადაწყვიტოთ ითქვას, რომ მუშათა მასებმა ეს გამოცემა ბრწყინვალედ ჩააბრეს.

ა. კოგანი.

ჩვენი ფოტო-ქრონიკა

ფოტო-კაგანის

6 მარტს შესდგა საქ. პროფსაბუხოს და
ს. მ. უ. საბუხოს გაერთიანებული პლე-
ნუმი

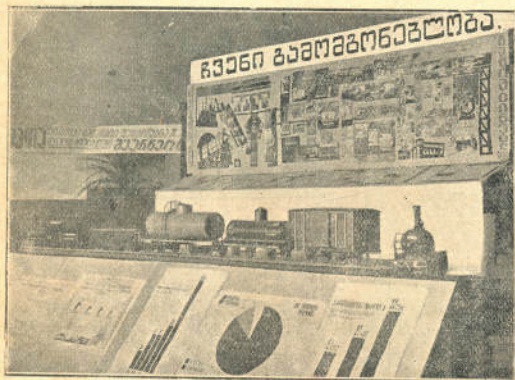
მარცხნივ—პლენუმის პრეზიდიუმი.—მარჯვნივ—სხდომის დარბაზი

მუშაუკების 10 წ. თავი. საზეიმო სხდომა საქ. პროფსაბუხოს
დარბაზში

საქ. ინჟენერ-ტექნიკოსთა ყრილობის პირველი სხდომა

საწარმოო გამოგონა ს. ორჯონიკიძის სახელობის
კლუბში

ახალი მუშათა სახლი კლარა ცეტკინის ქუჩაზე (თბილისი)

თუმცა თუ საბარებას დაუჯერებთ, მორწმუნეთა სამეფო „შეკახე“, მაგრამ ეკლესიის მთავრები ორთვე ხელებით ეპოტინებიან „ყოფილ“ დედაქალაქს და სცდილობენ სიყვით და სიმდიდრე ამ ქვეყნად არ მოიკლან.

იყო დრო, როცა ეკლესიის ხელმძღვანელთა, პაპების და პატრიარქების წინაშე თითოდენ მსუფთა, ეს დროება გავიდა.

ბურჟუაზიამ თავის ბატონობის ტახტზე მიაბა სამღვდელთა, რომელიც ა. წ. „სოციალისტებთან“ ერთად ერთგულად ემსახურება კაპიტალიზმს.

იყო დრო, როცა რომის პაპა ფეოდალური იტალიის ნამდვილი მფეუ იყო. მაგრამ იტალიის აბაღაზრად ბურჟუაზიამ ერთი მილიონ ცენტრალისტურ სახელმწიფოს შექმნასთან ერთად პაპების საერო ძალაუფლებას ბოლო მიუღო. პაპის სახელმწიფოდან დარჩა მხოლოდ პატარა ტერიტორია: ვატიკანი თავისი ძალებით, და ბერტეს საეროებო ტკბარი, პაპის საერო ძალაუფლების გაუქმების დღიდან, პაპები, ნიშნად პიორტისა, არ გამოდიან ვატიკანიდან. ის წელი გრძელდება ყოველ ბრძოლა ვატიკანსა და იტალიის მთავრობის შორის. ამ ჟამად ამ ბრძოლას მხოლოდ ბოლო და ისიც... ყოფილ სოციალისტის, ახლა კი იტალიელი წახალატიებიანების—მენიტო მუსოლინის ინიციატივით.

რომის პაპა დაუბრუნდა საერო ხელისუფლებას თავის სახელმწიფო ტერიტორიაზე, იტალიის მთავრობა სპეციალურ ელჩს წარუგზავნის ვატიკანში.

სამაგიეროდ (ეს ხელშეკრულებაში არ არის ნათქვამი, მაგრამ იგულისხმება, კათოლიკური ეკლესიის მთელი აპარატი იმუშავებს ფაშის-ტური რეჟიმის განსამტკიცებლად, ფაშისტური იმპერიალიზმის გეგმების განსახორციელებლად სხვა და სხვა ქვეყნებში.

და არ შეიძლება თქვას, რომ კათოლიკური ეკლესიის მცირე სამსახურის გაწვევა შეუძლია ფაშისიზმისთვის. კათოლიკური ეკლესიის პაპა-ტი მტად მოწონია, მის განკარგულებაში მოიპოვება საცაოდ დიდი თანხები და კემპირი, რომ ღირსეული სამსახური გაუწიოს იტალიის მშრომელთა ჯალათებს. კათოლიკურმა ხეცებმა არა ერთხელ დაამტკიცეს, რომ იქ, სადაც „სოციალური“ არ სტრის, მათ მშვენიერად შეუძლებს მუხურების მომხმარებაც. (საქმთა თუ გინდ გაეხსენებთ კათოლიკურ ხეცების მიერ მოწყობილი აჯანყებები მესიკაში).

იტალიის წახალატიანთა არმიის შეგება წახალატიანების საკმაოდ დიდი არმია.

— კაცო, საკვირელოა, ეს ჩვენი ადგილკომის თამაჯდომარე თითონ ლოთია და მოხსენებას კი აქეთებს ლოთობის წინააღმდეგ.

— საქმეც ისაა სწორედ, რომ თვითონ ლოთია და ექ საკითხი გველახე კარგათ მან იცის!

„სწორობა“ პასუხი

— აბა ვინ შეტყვის, ბავშვებო, რომელია გახაფულის თევზები!

— ჯერ ვერაინ გეტყვის მასწავლებლო, იმიტომ, რომ არაინ ეცით რომელ თევზი გათავდება ზამთარი!

„პაპი რჩება“

— ექიმო, მიწველ რამე გვდები კაცი!
— რა დაგებართა?
— რალეც გვამე და მაწვინა!
— მაშ რადან მასეა, აწი ნურადურს სკამ და მორჩები!

„შასაბის მცოდნე“

— რა ღირს, შგოტბარო, ეს წიგნი!
— სამი მანეთი.
— ასე პატარა წიგნი და სამი მანეთი?
— რას ამბობ! სამაგიეროდ შოგ მილიონებზეა ლაპარაკი!

„სწორობა“ მიუჯი

— რა ღირს მთბოლო ინდული?
— სამი მან. ნახევარი.
— მანეთ ნახევარი მოგეცე ძლიერ გამხდრები!
— სწორედ იმიტომაც არიან შვილოსა გამხდრები, რომ მასეთ ფაშს იძლევი და დარღსაგან ვერ აუტანიათ.

„თავის გაგატოლება“

— თქვენ დაპატმირებული ხართ, ვინაიდან გაგიფლახავთ საზაზრო ფული ათასი მანეთი!
— უკაცრავად! შე სრულიადაც არ გამიფლანავებს ის ფული, არაბედ ჩემს მამულს მოგახმარე!

„უბედური პაპი“

— შემეწიეთ მოკალაქე, მაჩუქეთ რამე!
— როგორ! შენ განა რა გიჭირს სამათო-ვრო, ასეთი ჯანმრთელი ხარ!
— სწორედ, რომ მე მიჭირს!—თარი ცოლის პატრონი ვარ!

„ცოლა ალია!“

— სამი შური რომ მქონდეს ოპერაში წაცილდო!
— როგორ, ბილეთი იქ ისე ძვირია და შენ სამ შურათ როგორ შეხიდდები!
— არა! ბილეთი მაქვს, ხოლო პალტოს და-საკიდი ფული აღარ დამჩია!

როგორ? მე, იდურ მუშას, მტკიცე გონს სტს. პარტიის წევრა 1920 წლიდან, მრიცხათ?

— დიალ.
— მაშ თუ აგრეა, დ მიბრუნეთ პარტიული საწევრო გადასაბადები, რაც ამ წნის განმელო-ბაში შემოიპტანია.

შონადიკაბათის

I

— ექ! როგორ მიწდა მეც ერთი საწადიროთ წასვლა!
— მერე და რა გომოს!
— ის, რომ მუშინა ტყეში რაიმე მხეტი არ შემგედეს...

II

— საიდან მოდხარ?
— ნადირობიდან!
— ვერადერი მაკალი?
— როგორ მოვკლავდი, როცა მე ყოფილი „ცხივლეთა მფარველ საზოგადოების“ წევრი გახლავართ!

III

— რას შევბი კაცო, კურდღელს ფეხდაფეხ მისდევ?
— მაშ რა უყო!
— თოფი ესროლე!
— მე ამოტელა კაცი ვერ დადევნი და ეს პატარა ტყია როგორ დამწევა?

პაპის წარმომადგენელი კარდინალი გასპარი და მუსოლინი ხელს აწერენ შეთანხმებას

მშვიდობიანობის ანგელოზი 1920 წ. („დურ ვარე იაქაბ“)